

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2013

Jana Kotasová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jana Kotasová

**Aféra Írán-Contras a její dopad na
Reaganovu administrativu**

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Jana Kotasová**

Vedoucí práce: **Mgr. Petr Anděl, Ph.D.**

Datum obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

KOTASOVÁ, Jana. *Aféra Írán-Contras a její dopad na Reaganovu administrativu*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2013. 46 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Petr Anděl, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o aféře Írán-Contras, která byla největším politickým skandálem ve Spojených státech amerických v 80. letech a vrhla stín nejen na tehdejšího prezidenta Ronalda Reagana, ale také na celou jeho administrativu. Rada národní bezpečnosti a CIA s prezidentovým svolením prodávali rakety TOW a HAWK Íránu za účelem otevření diplomatických cest a snahy o propuštění amerických rukojmích držených v Libanonu Hizballáhem. Někteří členové Rady národní bezpečnosti ze své vlastní iniciativy využili peněz z těchto prodejů, aby pomohli nikaragujským bojovníkům proti režimu zvaným Contras. Jakmile se tyto informace dostaly na veřejnost, začalo se okamžitě vyšetřovat, zda byl porušen zákon a jakou roli v celém skandálu sehrál prezident. První kapitola práce se zabývá nástupem Reagana na prezidentský post, druhá a třetí kapitola popisují pozadí aféry-situaci v Nikaragui a v Íránu. Čtvrtá kapitola se zaměřuje již na samotný průběh aféry a v kapitole páté jsou odhaleny výsledky a dopad skandálu v USA.

Abstract

Bachelor thesis is about Iran-Contra Affair which was the biggest political scandal in 80s in the United States of America and cast a shadow not only on President Ronald Reagan but on his Administration as well. National Security Council (NSC) and C.I.A. with the consent of the President were selling TOW and HAWK missiles to Iran to open a diplomatic relationship. But mainly USA wanted a release of American citizens held hostage in Lebanon by Hezbollah. Some NSC members from their own initiative were transferring money from arms transactions to Nicaraguan fighters against regime called contras. As soon as all those information came public President ordered to start an investigation to find out if there were any laws broken. Independent Commissions also tried to find out how the President was involved in this scandal. The first chapter of this thesis deals with President Reagan before and after presidential elections and his two terms in office. Second and third chapter are focusing on topics related to the affair –

background and situation in Nicaragua and Iran. Fourth chapter analyzes the affair itself and fifth chapter is revealing results and consequences of the scandal in USA.

Klíčová slova

Aféra Írán-Contras, Ronald Reagan, Írán, Nikaragua, Contras

Keywords

Iran-Contra Affair, Ronald Reagan, Iran, Nicaragua, contras

Rozsah práce: 74 645

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.
3. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného vysokoškolského titulu.

V Praze dne 15. května 2013

Jana Kotasová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Petru Andělovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky a také své rodině a přátelům za psychickou podporu a korekturu.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Jana Kotasová

E-mail:

Jana.Kotasova@seznam.cz

Semestr:

LS 2011

Akademický rok:

2010/2011

Název práce:

Aféra Írán-Contras a její dopad na Reaganovu administrativu

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS 2013

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Oldřich Tůma, PhD.

Vedoucí práce (není povinné):

Mgr. Petr Anděl, PhD.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Toto téma jsem si vybrala z toho důvodu, že je velice zajímavé a často opomíjené. Pokud se zabývá Reaganovou vládou, tak buď jeho vnitřní politikou, tzv. reaganomikou nebo zahraniční politikou převážně vůči Sovětskému svazu. Ale v jeho zahraniční politice jsou další dvě oblasti, které jsou odsouvány do pozadí - Střední Amerika a Střední Východ. Rozhodla jsem se pro Střední Východ, protože téma terorismu a Středního východu je aktuální v USA dosud. Jako konkrétní téma své práce jsem se rozhodla zpracovat Aféru Írán-Contras, která je pro českého čtenáře téměř neznámá, protože u nás není kromě jedné diplomové práce zpracovaná, ale přesto je velmi důležitá a významná.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cílem mé bakalářské práce bude co nejpřehledněji a nejlogičtěji podat výklad příčin, průběhu a výsledků celého tohoto politického skandálu. S použitím převážně primárních zdrojů a také prezidentovy autobiografie se o to pokusím. Chtěla bych se také zabývat rolí prezidenta v celé aféře.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Ve své bakalářské práci bych se ráda zaměřila na aféru Írán-Contras, prodej zbraní do Íránu a tajné převody peněz za účelem financování nikaraguyských Contras. Tato aféra byla největší politickou aférou ve Spojených státech v 80. letech. Popíšu, o co v ní šlo a jaké měly Spojené státy důvod se zapojit. Důležité bude také poukázat na roli prezidenta Reagana v této aféře a pokusím se o analýzu na základě přečtené literatury. Ráda bych se také zaměřila na vztah Spojených států k Iráku i Íránu v době války mezi nimi. Dalším důležitým tématem bude bezpochyby vztah USA k Izraeli v 80. letech a jejich spolupráce a zapojení Izraele v aféře.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Práci rozdělím do úvodu, závěru a několika kapitol. V úvodu stručně nastíním téma práce, tezi a položím si zásadní otázky, na které se pokusím odpovědět v závěru práce. V úvodu mimo jiné provedu rozbor literatury a základní struktury

práce. Samotný text bude rozdělen do několika kapitol. V první se budu zabývat Spojenými státy v 80. letech a prezidentem Reaganem a jeho nástupem do funkce. Další kapitoly věnuji pozadí aféry v Nikaragui a Íránu. Po těchto úvodních kapitolách se dále zaměřím již na průběh aféry Írán-Contras. V závěru se pokusím vyzdvihnout nejvýznamnější body, kterými se budu zabývat a zodpovím otázky z úvodu a celou problematiku co nejjasněji shrnu.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Primární literatura:

•“TheIran-Contra

Report.“[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm)

•“Reaganův projev.“ “Address to the Nation on the Iran Arms and Contra Aid Controversy. November 13, 1986.“

[Http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1986/111386c.htm](http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1986/111386c.htm).

•“Final Report of the Independent Counsel for Iran/Contra Matters, Part II-History of the Investigation.“ [Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_ii.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_ii.htm).

•“Reaganův projev.“ “Address to the Nation on the Iran Arms and Contra Aid Controversy. March 4, 1987.“

[Http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/030487h.htm](http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/030487h.htm).

Sekundární literatura:

•D’SOUZA, Dinesh. Ronald Reagan. Jak se obyčejný muž stal neobyčejným vůdcem. Brno: Barrister & Principal, 2004.

•FREEDMAN, Robert O. The Middle East from Iran-Contra Affair to the Intifada. Syracuse University Press, 1991.

•HAHN, Walter F. Central America And The Reagan Doctrine. University Press of America, 1987.

•HEIDEKING, Jürgen (ed.). Američtí prezidenti. 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona. Praha: Prostor, 1999.

•JOHNSON, Loch K. America as a World Power: Foreign Policy in a Constitutional Framework. McGraw-Hill, 1995.

•REAGAN, Ronald. Život jednoho Američana. Praha: Prostor, 1997.

•WEINER, Tim. Dějiny CIA. V zajetí vlastních iluzí. Praha: Argo, 2010.

Podpis studenta a datum

Jana Kotasová 8.6.2011

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Úvod.....	2
1. Ronald Reagan nastupuje do prezidentského úřadu	5
1.1 Ronald Reagan jako herec, guvernér i prezident	5
1.2 USA za prezidenta Reagana	7
2. Nikaragua – pozadí aféry	9
2.1 Sandinovci a Contras	9
2.2 Rozpory v Kongresu ohledně podpory Contras.....	11
2.3 Založení tajných fondů a podniku Enterprise	13
3. Írán	16
3.1 Situace v Íránu před vypuknutím aféry.....	16
3.2 Američtí rukojmí v Libanonu	18
4. Aféra Írán-Contras	22
4.1 Írán – první část aféry	22
4.2 Contras – tajné převody peněz z prodeje zbraní	27
5. Dopad aféry ve Spojených státech.....	30
5.1 Odhalení aféry a reakce veřejnosti.....	30
5.2 Vyšetřování	32
5.3 Prezidentova zodpovědnost	35
5.4 Situace po aféře.....	36
Závěr	38
Summary	40
Seznam literatury	41
Přílohy.....	44

Úvod

Aféra Írán-Contras, také známá pod názvem Írángate, byla největší politickou aférou v USA v 80. letech. Lze říci, že byla zároveň největším politickým skandálem od dob aféry Watergate a ve svých důsledcích značně snížila popularitu prezidenta Ronalda Reagana a vrhla stín na celou jeho administrativu. Ronald Reagan byl jako prezident znám tím, že rád delegoval podstatnou část svých pravomocí svým podřízeným a sám se soustředil osobně jen na některé úkoly svého úřadu. Aféra Írángate poukazuje na to, že přerozdělování moci a delegování pravomocí není vždy tím nejlepším krokem, pokud prezident neví, co přesně jeho podřízení dělají.

Aféra Írán-Contras spočívala v utajovaném prodeji zbraní do Íránu za účelem osvobození amerických rukojmích a v tajné podpoře nikaragujských bojovníků proti režimu z peněz takto získaných. Veřejnost se o celém skandálu dozvěděla v listopadu 1986 a bezprostředně poté se spustila obrovská mediální smršť, ve které se spekovalo, zda nebyl porušen zákon a zda bylo morálně správné dodávat zbraně Íránu, byť jimi měla být vykoupena svoboda unesených Američanů držených Hizballáhem v zajetí v Libanonu. Až později vyplynula na povrch druhá závažná zpráva o tajných transakcích peněz z íránských obchodů na účty nikaragujských bojovníků proti režimu, nazývaných Contras. Americká veřejnost byla těmito informacemi šokována, ale stejně překvapeně se tvářil i prezident Reagan, který za tyto kroky nesl formální odpovědnost. Zde se nabízí otázka, zda prezident opravdu nic netušil a měl „čisté svědomí“.

Je až s podivem, že se česká literatura tomuto tématu věnuje jen velmi okrajově a kromě jedné diplomové práce z Vysoké školy ekonomické toto téma uceleně příliš často nezpracovává. Myslím si, že tato aféra má větší přesah, než jí je přisuzován. Musíme se sami sebe ptát, kolik moci mají členové prezidentovy administrativy, když jsou schopni vést operaci, která je utajená před prezidentem i veřejností? A znamená to, že prezident je jen bezmocná loutka, která se dá jednoduše „obalamutit“? Po odhalení aféry se vyrojila spousta podobných otázek, které se šířily jak mezi širokou veřejností, tak v Kongresu, který také nebyl o celé aféře informován. Myslím si, že toto téma je důležité pro pochopení některých aspektů americké politiky, jakými je bezesporu zneužití moci nebo obcházení zákona za účelem dosažení „vyšších cílů“ pod záštitou motta „účel světí prostředky.“

Práci jsem se rozhodla rozdělit do 5 kapitol a postupovat systematicky. V první kapitole se věnuji samotnému prezidentu Reaganovi, jeho nástupu, počátku a způsobu vlády. Ve druhé kapitole popisují pozadí aféry, jímž byla situace v Nikaragui, nástup Sandinovců k moci, vytvoření dobrovolnické armády Contras, založení tajných fondů na jejich podporu a v neposlední řadě také spory v Kongresu. Dále pak debatu, která se v něm ohledně této podpory rozproudila. Třetí kapitola se zabývá situací v Íránu a bezprostřední příčinou pro vypuknutí aféry, kterou byly únosy amerických občanů v Libanonu. Čtvrtá kapitola popisuje průběh samotné aféry a kapitola pátá potom její odhalení, vyšetřování a důsledky.

Cílem mé práce je souhrnně, systematicky, uceleně a přehledně podat vysvětlení důvodů a průběhu aféry Írán-Contras i s jejími důsledky. Má první výzkumná otázka si klade za cíl zjistit, jakou roli v celé aféře hrál prezident Reagan, na kolik o ní věděl a zda za ni byl zodpovědný. Pokusím se toho dopátrat na základě prezidentových výpovědí a výsledků vyšetřování nezávislých komisí. Další otázkou, kterou si musíme položit, je, zda může prezident a jeho administrativa porušovat zákon za účelem dosažení „vyšších cílů“. Mou hypotézou je, že prezident ani členové jeho administrativy nemohou obcházet zákon v žádném případě a vyšetřování komisí by mělo jednoznačně ukázat, kdo je vinný a uložit odpovídající tresty. V závěru práce se pokusím shrnout dostupné informace, podat co možná nejpřesnější odpovědi na dané otázky a zjistit, zda se můj výzkumný předpoklad potvrdí.

Tato práce je kompilací, ale obsahuje i analytické prvky. Jak jsem již zmínila, aféra je zevrubně popsána v diplomové práci Evy Kaňovské z roku 2000 z Vysoké školy ekonomické. Důležitým zdrojem v češtině pro mě byla Reaganova autobiografie, ve které je celkem podrobné pojednání o celé situaci. K této knize je však potřeba přistupovat kriticky, neboť je to prezidentův životopis obsahující i četné zápisky z jeho deníků a tudíž je velmi subjektivní a jednostranný. Ale pro mé téma, v němž je ostatně prezidentova role velmi důležitá, je naprosto nezbytný. Další českou knihou použitou pro mou práci jsou *Dějiny CIA*, které jsou psány velmi kriticky a místy bych řekla i popularizačně. Nicméně i přesto se pro mě staly důležitým zdrojem při snaze zanalyzovat zapojení zpravodajské služby CIA. Další české materiály, především internetové portály, jsem použila pro ty části práce, ve kterých popisují pozadí aféry, ať již situaci v Nikaragui nebo v Íránu. Ostatní zdroje jsem studovala v jazyce anglickém. Největším přínosem a nejdůležitějším zdrojem pro mě byla literatura primární – závěrečné zprávy od Towerovy komise, nezávislého vyšetřovatele Walshe

a Kongresu, které jsou dostupné na internetu. Také internetový portál *Understanding the Iran-Contra Affair* byl velmi užitečným zdrojem pro rychlou orientaci a souhrnný přehled. Obsahuje podrobné časové osy a důležité dokumenty k aféře. V angličtině naštěstí existuje k tématu velké množství primárních i sekundárních pramenů, od stručných přehledů přes podrobné popisy každodenních událostí v průběhu aféry po přesné záznamy výslechů a výsledků vyšetřování.

1. Ronald Reagan nastupuje do prezidentského úřadu

Pokud se chceme zabývat aférou Írán-Contras, je naprosto nezbytné zmínit osobu, která v ní hrála stěžejní roli – prezidenta Ronalda Reagana.

V první kapitole své práce nazvané „Ronald Reagan nastupuje do prezidentského úřadu“ se pokusím představit prezidenta Reagana, jeho život a nástup do funkce. Zmíním také stručně situaci za jeho předchůdce Jimmyho Cartera, zvláště v době, kdy Reagan přebíral jeho funkci. Budu se zabývat Reaganovým prezidentstvím a jeho dvěma funkčními obdobími jak v domácí tak v zahraniční politice.

1.1 Ronald Reagan jako herec, guvernér i prezident

Ronald Wilson Reagan se narodil 6. února 1911 v Tampicu, ve státě Illinois. Jeho otcem byl John Edward Reagan, prodejce bot a matkou Nelle Wilson Reagan. Kvůli alkoholismu jeho otce a neschopnosti udržet si stále zaměstnání se Reaganovi často stěhovali, až se usadili v roce 1920 v Dixonu, Illinois, kde Ronald navštěvoval střední školu. Vysokou školu vystudoval v městě Eureka, Illinois. V roce 1932 odpromoval s diplomem z ekonomie a sociologie. Již na škole byl velmi populární, hrál fotbal a účinkoval ve školních hrách. Po ukončení školy se rozhodl pracovat v radiu v Iowě jako sportovní komentátor. V roce 1937 odjel zkusit štěstí do Hollywoodu, kde se stal hercem a v následujících 27 letech se objevil ve více než 50 filmech.

V roce 1940 se Reagan oženil s herečkou Jane Wyman, s níž měl o rok později dceru Maureen a v roce 1945 adoptovali syna Michaela. Manželství však nevydrželo a v roce 1948 skončilo rozvodem. Reagan se tedy stane jediným prezidentem, který byl rozvedený. V letech 1947 až 1952 byl Reagan mimo jiné také prezidentem hereckých odborů, Screen Actors Guild, kde bojoval proti komunistické infiltraci a levicovému myšlení. Po otci převzal sympatie k Demokratické straně. Postupem času, oficiálně v roce 1962, se ale přiklonil k Republikánské straně. V roce 1952 se oženil podruhé, znovu s herečkou, kterou byla Nancy Davis, jež ho podporovala a utvrzovala v konzervativním smýšlení. Měli spolu dvě děti, Patricii Ann a Ronalda Prescottta.

V roce 1962 aktivně podporoval kampaň Richarda Nixona na post guvernéra Kalifornie a v roce 1964 se stal spolupředsedou kalifornských Republikánů na podporu Barryho Goldwatera kandidujícího na prezidenta. V tomto roce přednesl proslov, který

ho vynesl vzhůru a zařadil do celostátního republikánského povědomí. V roce 1966 se rozhodl sám kandidovat na guvernéra Kalifornie a také se jím v následujících dvou volebních obdobích stal.¹ V roce 1976 se pokusil poprvé kandidovat na prezidenta, ale v Republikánské straně byl poražen tehdejší prezidentem Geraldem Fordem, který získal nominaci.²

V roce 1980 v primárních prezidentských volbách za Republikánskou stranu v prvním kole vyhrál Ronald Reagan s 1. 939 hlasy proti 37 pro Johna Andersona a 13 pro George Bushe. Reagan si vybral George Bushe jako svého případného viceprezidenta a spolu s ním nastoupil do prezidentského boje proti stávajícímu prezidentovi Demokratovi Jimmy Carterovi a viceprezidentovi Walteru Mondalovi. Reagan sliboval snížení daní, vyrovnaný rozpočet, zvýšení prostředků na obranu a dodatek o zákazu potratů. Carterova pozice byla oslabená kvůli stávající špatné ekonomické situaci a neschopnosti vyřešit teheránskou situaci s rukojmími.³ Celé Carterovo prezidentství se vyznačovalo množstvím neúspěchů. Od nevyřešené ekonomické situace následující po druhém ropném šoku, přes neratifikovanou smlouvu SALT II se SSSR, která měla omezit strategické nukleární zbraně až po fiasko na ambasádě v Teheránu.⁴ Na přelomu 70. a 80. let stihla Ameriku velká inflace a nezaměstnanost. Carter ale odmítal snížit daně.⁵ Nebylo proto divu, že Reagan s 52 procenty vyhrál. Carter získal 41 procent a nezávislý kandidát Anderson pouhých 7 procent. Tak se tedy Ronald Reagan stal čtyřicátým prezidentem Spojených států amerických jako velmi oblíbený politik a dobrý mluvčí, přezdíváný „Velký komunikátor“. Pro jeho administrativu bylo typické delegování pravomocí na nižší stupně a svěřování jednotlivých úkolů různým členům jeho administrativy, což se později prezidentovi ukázalo osudným.⁶

¹ "Ronald Reagan." Biography.com. [Http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198](http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198) (staženo 9. 1.2012).

² SHIRLEY, Craig. *Reagan's Revolution. The Untold Story of the Campaign That Started It All*. Nashville: Nelson Current, 2005, s. xix.

³ 4. listopadu 1979 studenti v Teheránu přepadli americkou ambasádu a drželi je jako rukojmí. Carterova vojenská operace v dubnu následujícího roku selhala. (Britannica)

⁴ HEIDEKING, Jürgen (ed.). *Američtí prezidenti. 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona*. Praha: Prostor, 1999, s. 465-468.

⁵ HAYWARD, Steven F. *The Age of Reagan. The Fall of the Old Liberal Order, 1964-1980*. Roseville: Forum, 2001, s. 685.

⁶ "Ronald Reagan." Biography.com. [Http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198](http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198) (staženo 9. 1.2012).

1.2 USA za prezidenta Reagana

20. ledna 1981 složil Reagan přísahu a nastoupil tak do funkce prezidenta Spojených států. Vyzval Američany, aby s ním zahájili éru národní obnovy. „*Vláda není řešením našeho problému, vláda je ten problém.*“⁷

Krátce po nástupu do úřadu, 30. března, byl prezident Reagan postřelen při pokusu o atentát ve Washingtonu. Naštěstí jeho zotavení netrvalo dlouho.⁸

Vzhledem ke špatné ekonomické situaci započal prezident okamžitě s plněním svých předvolebních slibů a snažil se v ekonomice orientovat na nabídku. Nejprve snížil daně z příjmu, jak soukromých osob, tak společností, až téměř o 25 procent během tří let. Zároveň zvýšil výdaje na obranu a na armádu.⁹ Snažil se udržovat vyrovnaný státní rozpočet. Celá tato ekonomická doktrína, podstatně se lišící od jeho předchůdců, dostala název reaganomika. Výsledek se ale dostavoval pomalu. Inflace sice v roce 1982 klesla z 13,5 procent na 5,1, ale nezaměstnanost vzrostla na rekordních 10 procent. Reagan tedy částečně zvýšil daně a udělal škrty v rozpočtu.¹⁰ V roce 1984 byla situace pro Reaganovo znovuzvolení příznivá. Ekonomická situace se zlepšila, nezaměstnanost se snížila a prezident chtěl pokračovat v zavedeném kurzu. Za Demokratickou stranu proti němu kandidoval Walter Mondale, bývalý Carterův viceprezident. Reagan ve volbách zvítězil s 59 procenty hlasů.¹¹ V následujících letech začala nezaměstnanost postupně klesat, až v roce 1988 dosáhla minima za posledních 14 let. Spojené státy se tedy na konci Reaganova druhého období těšily ekonomické prosperitě a růstu.¹² Ovšem negativním důsledkem reaganomiky byl státní deficit a trojnásobně vyšší státní dluh na konci Reaganova druhého funkčního období v úřadě prezidenta.¹³

Tato politika ale také vedla k růstu rozdílů mezi bohatými a chudými. 30 procent černochů se ocitlo pod hranicí chudoby, což byl důvod, proč Reagan nebyl příliš oblíben mezi Afroameričany. Reagan mimo jiné podporoval soukromý sektor a byl

⁷ "The Reagan presidency." [Http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html](http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html) (staženo 10. 1. 2012).

⁸ "Ronald Reagan." Biography.com. [Http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198](http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198) (staženo 10. 1. 2012).

⁹ Tamtéž.

¹⁰ "The Reagan presidency." [Http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html](http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html) (staženo 10. 1. 2012).

¹¹ SAMPLES, John. *Struggle to Limit Government: A Modern Political History*. Washington: The Cato Institute, 2010, s. 119-121.

¹² "The Reagan presidency." [Http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html](http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html) (staženo 10. 1. 2012).

¹³ "Ronald Reagan." Biography.com. [Http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198](http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198) (staženo 10. 1. 2012).

velkým zastáncem delegování některých záležitostí federální politiky na soukromé instituce a místní vlády. Jeho žena Nancy se také zapojila do politiky kampaní proti užívání drog nazvanou „Just say no“.¹⁴

Středobodem Reaganovy zahraniční politiky byl boj proti komunismu. Nejen proti samotné „říši zla“,¹⁵ ale také proti snahám o komunistický převrat v jiných zemích, jako byla například Nikaragua. Co se Sovětského svazu týče, Reagan zaujal jasný antikomunistický postoj a rozhodl se jednat se SSSR z pozice síly. Vypovídají o tom obrovské náklady na zbrojení a obranu, i tzv. „Hvězdné války“.¹⁶ Situace se ale mění s druhým Reaganovým prezidentským obdobím a nástupem generálního tajemníka ÚV KSS Gorbačova v SSSR. Oba schopní politici se často scházeli a diskutovali o možnostech omezení zbrojení, což vyústilo v podpis smlouvy v roce 1987, která pojednává o snížení počtu jaderných zbraní, konkrétně dohody o stažení raket středního doletu z Evropy.¹⁷

Reaganovo prezidentství se nedá jednoznačně označit za dobré nebo špatné. Tento konzervativní prezident snížením daní a zvýšením nákladů na obranu způsobil nejvyšší zadlužení v dějinách Spojených států. Díky uvolnění politické situace v SSSR bylo umožněno vyjednávání s USA a také sblížení obou státníků a započala tak cesta vedoucí ke konci komunistických režimů. Reagan byl velmi oblíbeným politikem a prezidentem a i přes aféru Írán-Contras jím zůstal.¹⁸

¹⁴ "The Reagan presidency." [Http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html](http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html) (staženo 10. 1. 2012).

¹⁵ Tímto termínem Reagan označil SSSR ve svém projevu k Národní evangelické asociaci 8. března 1983 v Orlandu na Floridě. (Britannica)

¹⁶ Lidový název pro Strategickou obrannou iniciativu (SDI) navrženou Reaganem 23.3.1983 jako protiraketovou obranu. (Britannica)

¹⁷ "The Reagan presidency." [Http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html](http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/pressketch.html) (staženo 10. 1. 2012).

¹⁸ HEIDEKING, Jürgen (ed.). *Američtí prezidenti. 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona*. Praha: Prostor, 1999, s. 482.

2. Nikaragua – pozadí aféry

Ve druhé kapitole se pokusím nastínit pozadí celé aféry v Nikaragui. Zmíním politickou situaci v této středoamerické republice na přelomu 70. a 80. let minulého století a nástup Sandinovců k moci. S tím se pojí také vytvoření svého času největší rolnické dobrovolnické armády od dob mexické revoluce – Contras. V další části kapitoly se zaměřím na diskuzi na půdě Kongresu ve Spojených státech a uzákonění zákazu další pomoci těmto bojovníkům proti režimu. Poslední část kapitoly se bude zabývat založením tajných fondů na další podporu Contras.

2.1 Sandinovci a Contras

Od roku 1936 vládli v Nikaragui diktátoři z rodiny Somozů. Podle definice Jeane Kirkpatrickové¹⁹ byla Nikaragua klasickým příkladem tradiční autokracie, kdy pouze malá skupina zámožných rodin drží v rukách většinu bohatství země. S Nikaraguou ovládanou Somozy udržovaly Spojené státy přátelské styky. Již prezident Roosevelt řekl o prvním diktátorovi z tohoto rodu, Anastasiu Somozovi: „*Je to parchant, ale je to náš parchant.*“²⁰ Ale když se k moci dostal Anastasio Somoza Debayle, situace v Nikaragui se změnila. Tento poslední vládce z klanu Somozů přišel o podporu místního obyvatelstva díky své surovosti.²¹ V roce 1979 prezident Somoza odmítl uspořádat národní plebiscit a rozhodl, že zůstane u moci do roku 1981.²²

Tehdy se začala formovat opozice proti režimu. 1. února 1979 vznikla FPN – Frente Patriótico Nacional (Národní Fronta), která zahrnovala další odbojové organizace. Ale hlavní antisomozovskou silou se stalo sandinovské hnutí FSLN (Frente Sandinista de Liberación – Sandinovská Fronta Národního Osvobození), které bylo dobře zásobené zbraněmi z Venezuely, Kuby a převážně Kostariky.²³ Sandinovská Fronta byla založena již v roce 1961 Carlosem Fonseca Amadorem, Tomásem Borge

¹⁹ Velvyslankyně USA při OSN a členka Reaganova kabinetu a Národní bezpečnostní rady. Antikomunistka a teoretička autoritativních režimů. (Britannica)

²⁰ D'SOUZA, Dinesh. *Ronald Reagan. Jak se obyčejný muž stal neobyčejným vůdcem*. Brno: Barrister & Principal, 2004, s. 154.

²¹ Tamtéž, s. 154.

²² "A Country Study: Nicaragua. The Sandinista Revolution." [Http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+ni0024%29](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+ni0024%29) (staženo 21.5.2012).

²³ Tamtéž (staženo 21.5.2012).

a Silvio Mayorgou v Hondurasu. 17 let se neúspěšně pokoušela svrhnout stávající režim a zaměřila se na guerillová povstání a mobilizaci obyvatelstva. V roce 1979 se stala hlavní opoziční silou.²⁴ Boje se postupně rozmohly po celé zemi, která byla mimo jiné sužována ekonomickou krizí, nezaměstnaností a inflací. V červnu téhož roku se v Kostarice zformovala exilová pětičlenná junta, která vydala tzv. Puntarenas Pact, kterým vyhlášovala politickou pluralitu a tržní ekonomiku. Členy junty byli Daniel José Ortega Saavedra z FSLN, Moisés Hassan Morales z FPN, Sergio Ramírez Mercado z Los Doce, Alfonso Robelo Callejas z MDN a Violeta Barrios de Chamorro, vdova po vydavateli novin *La Prensa*. Jako první tuto juntou uznala Panama. Koncem června ovládala FSLN celou Nikaraguu kromě hlavního města Managua. Prezident Somoza se pod vlivem událostí rozhodl rezignovat. Stalo se tak 17. července 1979 do rukou Francisco Maliano Urcuyi, který se snažil nejprve exilovou juntou ignorovat. Ovšem hned následující den, když junta dorazila do města, byl donucen emigrovat a Sandinovci převzali vládu.²⁵

Carterova administrativa zpočátku revoluci podporovala a chtěla nové vládě i finančně pomoci. Nicméně došlo přesně k tomu, co popsala Kirkpatricková: „*Spojené státy přispěly k pádu Somozovy diktatury, aniž by věnovaly větší pozornost tomu, kdo ji nahradí.*“²⁶ Sandinovci byli socialisti a navázali vztahy se Sovětským svazem. Nesplnili slib daný Organizaci amerických států o uspořádání svobodných voleb a prosazení programu politického pluralismu. Naopak upevnili svou moc a začali zavádět totalitní režim a likvidovat odpůrce. Mimo jiné zkonfiskovali půdu, zahájili kolektivizaci zemědělství, ovládli rozhlasové a televizní vysílání a zavedli cenzuru. Činnost katolické církve byla také omezena. Začali budovat vojenskou sílu se zjevným úmyslem rozšířit marxistickou revoluci do dalších zemí Střední Ameriky.²⁷ Ale jejich vláda zpočátku vzbuzovala v lidech naději v lepší budoucnost a větší svobodu. Byla prudce snížena negramotnost a modernizováno školství. Také se zlepšila zdravotní péče a její dostupnost. Ženy byly zrovnoprávněny.²⁸

Ale Spojené státy v čele s prezidentem Reaganem se rozhodly udělat vše proto, aby zabránily nástupu dalšího socialistického režimu na západní polokouli. Reaganův

²⁴ NOLAN, David. *The Ideology of the Sandinistas and the Nicaraguan Revolution*. Coral Gables: Institute of interamerican studies, 1985, s. 1.

²⁵ "A Country Study: Nicaragua. The Sandinista Revolution." [Http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+ni0024%29](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+ni0024%29) (staženo 21.5.2012).

²⁶ D'SOUZA, Dinesh. *Ronald...*, s. 155.

²⁷ Tamtéž, s. 155.

²⁸ PREVOST, Gary; VANDEN, Harry E. *Undermining of the Sandinista Revolution*. New York: Palgrave Macmillan, 1999, s. 2.

tým v čele s ředitelem CIA Williamem Caseym tajně podporoval zpočátku malou skupinu partyzánských bojovníků ukrývající se na venkově, kontrarevolucionáře proti Sandinovcům, kterým se začalo přezdívat Contras. Zpočátku byli nezkušení, ale s pomocí Spojených států a jejich dodávek zbraní, peněz a dalšího nezbytného materiálu, a také díky brutalitě sandinovského režimu, jejich počet do poloviny osmdesátých let vzrostl na 15 000, čímž tvořili největší povstaleckou armádu Latinské Ameriky od dob mexické revoluce.²⁹

2.2 Rozpory v Kongresu ohledně podpory Contras

Prezident Reagan od samého počátku své vlády podporoval Contras. V roce 1985 je dokonce nazval „bratry“ a přirovnal je k Otcům zakladatelům USA.³⁰ Jeho předchůdce Carter zpočátku podporoval Sandinovce, ale Reagan již od nástupu do úřadu tvrdě útočil proti socialistickým režimům, a hodlal proto všemi silami podporovat Contras: zajistit demokracii v Nikaragui nejen pro její vlastní dobro, ale také jako ochranu proti šíření socialismu do dalších sousedních zemí. Za Reagana ovšem již bylo jasné, že Sandinovci se nenechají jen tak lehce ovlivnit nebo podplatit a že bude potřeba zvolit jiné metody.³¹

Pod hlavičkou CIA začaly Spojené státy podporovat Contras od roku 1981 výzbrojí, oblečením i potravinami. Demokratická strana začala s kritikou vládní politiky a postavila se vůči Reaganovi do opozice v obavě, že Spojené státy by mohly být tímto konfliktem pohlceny a stal by se z něj „nový Vietnam“. Naopak podporovatelé Contras se obávali vzniku „nové Kuby“ v případě, kdyby přestali s pomocí Contras. Sověti by získali vliv v další zemi na západní polokouli.³² Průzkumy veřejného mínění v roce 1983 ale ukázaly, že jen zhruba 25 procent lidí podporuje Contras a více než 60 procent je proti. Procenta se neměnila ani v následujících letech.³³

²⁹ D'SOUZA, Dinesh. *Ronald...*, s. 155.

³⁰ Tamtéž, s. 155.

³¹ HAHN, Walter F. *Central America And The Reagan Doctrine*. University Press of America, 1987, s. 273.

³² „The Iran-Contra Report.“

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 21. 7. 2012).

³³ LEOGRANDE, William M. BRENNER, Philip. The House Divided: Ideological Polarization over Aid to the Nicaraguan „Contras“. *Legislative Studies Quarterly*. 1993 Vol. 18. No. 1. S. 105-136.

Reaganova administrativa započala od roku 1982 uplatňovat tzv. Reaganovu doktrínu, která spočívala v pomoci národům snažícím se osvobodit od komunismu. Duch Reaganovy doktríny jasně podporoval pomoc Contras. Ovšem samotní Contras začali být brutálnější a množily se případy vyvražďování civilistů. Jakmile se o tom dozvěděl Kongres a americká veřejnost, začala v roce 1982 jednání na půdě Kongresu o tom, zda by se mělo Contras i nadále pomáhat.³⁴ Převážně Demokraté, kteří byli v opozici vůči prezidentovi, tvrdili, že podpora Contras je špatná, protože maří jakékoliv šance na vyjednávání s nikaragujskými představiteli. Reaganova administrativa oponovala, že podpora tajných akcí je účinná a zvyšuje naděje na úspěch vyjednávání. Poté se politická argumentace zaměřila na to, zda „vynucovací postupy“ budou stejně účinné jako původní „přátelské“.³⁵

Mnoho politiků, často levicově zaměřených, bylo na straně Sandinoců a přáli si jejich režim udržet a vyjednat s nimi. Sandinovci naopak si nepřáli nic víc, než slib od Spojených států, že nedojde k invazi. Byli ochotni přestat s podporou války v Salvadoru³⁶, pokud by USA přestaly s podporou Contras. Byla zde však obava, že by se Sandinovci mohli po taktické pauze do Salvadoru vrátit. Naopak Contras by bez americké pomoci měli jen mizivé šance na úspěch – pravděpodobně by je stihl stejný konec jako Kubánce v Zátocě sviní, tedy porážka. Proto byla podpora Contras prezentována jako nutná, aby byli Sandinovci donuceni k jednání. Obecně se Spojené státy převážně obávaly dominového efektu³⁷ a rozšíření socialistických ideálů do dalších zemí Latinské Ameriky.³⁸

V demokratických zemích musí být každá tajná operace obhajitelná před veřejností. Správná obhajoba spočívá ve vytyčení cílů, kterých má být dosaženo a prostředků, které budou použity. Otázka v Kongresu zněla, zda postupy Reaganovy administrativy jsou správné, aby bylo dosaženo kýžených výsledků.³⁹

³⁴ JOHNSON, Loch K. *America as a World Power: Foreign Policy in a Constitutional Framework*. McGraw-Hill, 1995, s. 340.

³⁵ HAHN, Walter F. *Central...*, s. 274.

³⁶ Občanská válka v Salvadoru probíhající v letech 1979-1992. Proti sobě stála pravicová vojenská vláda s podporou USA a levicová guerillová organizace pod názvem Fronta národního osvobození Farabunda Martího, kterou podporovali Sandinovci. (Britannica)

³⁷ Dominový efekt je pojem, který vznikl po druhé světové válce a označuje jev, kdy nekomunistický stát podlehne komunismu poté, co se tak stalo u sousedního státu. Teorie byla poprvé použita jako obhajoba Trumanovy pomoci Řecku a Turecku po válce a posléze hojně využívána v prezidentské rétorice. (Britannica)

³⁸ HAHN, Walter F. *Central*, s. 275-276.

³⁹ Tamtéž, s. 279.

Demokrati v Kongresu, kteří se cítili povinni být v opozici, nejprve začali tvrdit, že je nelegitimní zasahovat do záležitostí jiných vlád tím, že budou podporovat ozbrojené akce proti nim. Administrativa se bránila tím, že USA nezasahovaly do vnitřních záležitostí Nikaragui, ale snažily se podporou Contras zabránit zasahování Nikaragui do Salvadoru a toku zbraní mezi těmito státy.⁴⁰

Nejprve ve fiskálním roce 1983 byla zakázána jakákoliv pomoc za účelem svržení nikaragujského režimu a v roce 1984 byla veškerá pomoc Contras limitována částkou 24 milionů dolarů.⁴¹ Postupné omezování pomoci Contras se v legislativě nazývá Bolandův dodatek, podle demokratického kongresmana za stát Massachusetts Edwarda Bolanda, který navrhoval a nakonec prosadil úplné zrušení veškeré podpory v roce 1984.⁴² Reaganova administrativa se stále snažila hájit své kroky tvrzením, že nepodporují Contras za účelem svržení vlády, ale aby pomohli demokratizaci režimu.⁴³ Veřejnost i Kongres nicméně byli znepokojeni čím dál více děním v Nikaragui. Když se dozvěděli o tajných operacích CIA, které měly spojitost s podminováním přístavů v Nikaragui bez předchozího informování Kongresu, bylo rozhodnuto o ukončení veškeré pomoci a prezident byl nucen 12. října 1984 tento Bolandův dodatek podepsat.⁴⁴ Ještě jednou se ovšem administrativě povedlo přesvědčit Kongres o jednorázové pomoci, a to v létě 1986, kdy Kongres odsouhlasil částku 100 milionů dolarů v potravinách a zbraních na pomoc Contras. V dlouhodobějším měřítku tato pomoc ale byla nedostatečná.⁴⁵

2.3 Založení tajných fondů a podniku Enterprise

Někteří členové Rady národní bezpečnosti (National Security Council, dále jen NSC) se ovšem nechtěli smířit s tím, že by „bojovníci za svobodu“ měli být odkázáni sami na sebe. Proto zahájili „privatizaci“ Reaganovy zahraniční politiky, což znamenalo, že pokračovali v podpoře Contras tajně na svou vlastní odpovědnost i bez

⁴⁰ HAHN, Walter F. *Central...*, s. 286.

⁴¹ “The Iran-Contra Report.”

<http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm> (staženo 22. 7. 2012).

⁴² JOHNSON, Loch K. *America as...*, s. 340.

⁴³ HAHN, Walter F. *Central...*, s. 287.

⁴⁴ “The Iran-Contra Report.”

<http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm> (staženo 22. 7. 2012).

⁴⁵ HAHN, Walter F. *Central...*, s. 288-289.

vědomí Kongresu. Zahájili i shromažďování finančních prostředků k vedení této tajné války, jež byla údajně čistě jejich soukromá iniciativa.⁴⁶ Prezident stále vyjadřoval svou velkou podporu Contras a řekl členům NSC, že musí Contras udržet naživu „tělem i duší“, čímž mohla NSC obhájit založení tajných finančních fondů na podporu Contras.⁴⁷

Po odepření financování Contras Kongresem se prezident spolu s NSC obrátil na soukromé zdroje a ostatní státy. Mezi lety 1984 a 1986 bylo tajně vybráno 34 milionů dolarů od ostatních států a 2,4 milionů od soukromých sponzorů za například slíbenou příležitost vyfotografovat se s prezidentem.⁴⁸ Mimo jiné i viceprezident George Bush tajně přislíbil zvýšení finanční pomoci Hondurasu, pokud povolí využití svého území pro účely Contras.⁴⁹ Během tohoto období byl Kongres ujištěn od zástupce státního tajemníka Langhorne Motleyho, že Reaganova administrativa nenutila jiné státy přispívat na podporu Contras, neboť to nebylo v souladu s Bolandovým dodatkem.⁵⁰

Vedení celého podniku tajné podpory Contras se zhostil člen NSC podplukovník Oliver North a převzal kontrolu nad vedením účtů, na které přicházely příspěvky a které byly přímo využívány Contras. North byl podporován dalšími členy NSC Robertem McFarlanem a Johnem Poindexterem a dle jeho vlastních slov i ředitelem CIA Williamem Josephem Caseyem. Na jeho návrh zapojil do operace Richarda V. Secorda, vysloužilého generálmajora Air Force se zkušenostmi v tajných operacích. Secord založil bankovní účet ve Švýcarsku a North přesměřoval příspěvky na tento účet.⁵¹ Secord se setkával s leaderem Contras Adolfem Calerou a pomáhal mu kupovat zbraně.⁵² Secord a jeho asistent Albert Hakim použili peníze z těchto fondů k založení

⁴⁶ JOHNSON, Loch K. *America as...*, s. 340.

⁴⁷ “Walsh – Iran-Contra Report, Part I – Underlying Facts.”

[Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm) (staženo 16. 11. 2012).

⁴⁸ “The Iran-Contra Report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 13. 12. 2012).

⁴⁹ JOHNSON, Loch K. *America as...*, s. 340.

⁵⁰ “The Iran-Contra Report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 13. 12. 2012).

⁵¹ Tamtéž (staženo 13. 12. 2012).

⁵² “Walsh – Iran-Contra Report, Part I – Underlying Facts.”

[Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm) (staženo 13. 12. 2012).

tzv. „Enterprise“ (v překladu „Podnik“), tajné organizace, která se angažovala v tajných operacích ve prospěch Spojených států.⁵³

Enterprise, pod vedením Northa, měla vlastní švýcarské účty, letadla, lodě, tajná komunikační zařízení a fungovala jako tajná ruka NSC. Používala soukromé peníze a pracovala bez jakékoliv odpovědnosti, bez schválení Kongresem, bez závazků a ignorovala zákazy uvalené Kongresem na pomoc Contras. I přes Bolandův dodatek se těchto tajných operací účastnilo mnoho vysokých činitelů a členů CIA a dalších agentur. Mezi nimi například americký velvyslanec v Kostarice Lewis Tambs nebo Národní bezpečnostní agentura, NSA.⁵⁴

Dle zákona musely být všechny tajné operace schváleny prezidentem v psané podobě, měl o nich být informován Kongres a všechny prostředky pro tyto akce musely být vyúčtovány. Ovšem tato operace nebyla schválena ani prezidentem ani Kongresem. Byla skrytá před legislativou i veřejností.⁵⁵

Souběžně s touto tajnou operací probíhala na půdě Spojených států i mediální kampaň na podporu Contras. Příspěvky od občanů byly použity jak na tuto kampaň, tak na pomoc pro Contras. Dle prezidentské směrnice z roku 1983 byl ustanoven program tzv. veřejné diplomacie, který podporoval prezidentův postoj ke Střední Americe. Byl vedený pod hlavičkou Úřadu pro veřejnou diplomacii pro Latinskou Ameriku a Karibik (S/LPD) a koordinován skupinou ustanovenou NSC. S/LPD vydával publikace, pořádal proslovy a tiskové konference. Placení konzultanti psali propagační novinové články. Tato akce byla označena jako „white propaganda“. Během let 1985 a 1986 zaplatili více než 400 000 dolarů PR agentuře International Business Communications pod vedením Richarda Millera, která byla označena také jako „Bílý Dům mimo Bílý Dům“. Kromě Millera byl dalším soukromým fundraiserem Carl Channell, majitel organizace Národní nadace pro zachování svobody (N.E.P.L.).⁵⁶ Miller a Channell organizovali setkání v Bílém Domě pro potenciální přispěvatele a pro ně také mnohdy zařizovali soukromé schůzky s prezidentem.⁵⁷

⁵³ “The Iran-Contra Report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 13. 12. 2012).

⁵⁴ Tamtéž (staženo 13. 12. 2012).

⁵⁵ Tamtéž (staženo 13. 12. 2012).

⁵⁶ Tamtéž (staženo 13. 12. 2012).

⁵⁷“ Walsh – Iran-Contra Report, Part I – Underlying Facts.”

[Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm) (staženo 13. 12. 2012).

3. Írán

Ve třetí kapitole své práce se chci zabývat situací v Íránu, protože je důležitá pro pochopení pozadí celé aféry. Nejprve se zaměřím na politickou situaci v této pro Spojené státy strategicky významné zemi a na revoluci, která zde proběhla na konci 70. let. Následně zmíním pro Spojené státy ožehavé téma držení rukojmích na ambasádě v Teheránu, které bylo jednou z příčin, proč nebyl Carter znovu zvolen do funkce prezidenta. Další událostí, kterou je potřeba zmínit, je rozhodně válka Íránu s jeho sousedem Irákem trvající dlouhé roky. USA veřejně deklarovaly, že se nehodlají přiklánět ani k jedné válčící straně, i když v závěru to tak nevypadalo. A v neposlední řadě je naprosto nezbytné se zaměřit na únos rukojmích v Libanonu extremistickou organizací Hizballáh, která byla napojena na Írán. Tato událost se stala „rozbuškou“ aféry Írán-Contras.

3.1 Situace v Íránu před vypuknutím aféry

Situace v Íránu v době Reaganovy vlády nebyla dobrá. K jejímu vyhocení na mezinárodní scéně došlo v roce 1979, kdy se odehrála tzv. Íránská islámská revoluce. Íránu vládl již od konce druhé světové války šáh Muhammad Réza Páhavi⁵⁸, ale navzdory ekonomickému růstu vznikla proti režimu a jeho tajné policii Savak silná opozice.⁵⁹ Její základnou byli intelektuálové, členové Organizace spisovatelů, liberální nacionalisté organizovaní v Národní Frontě a levicově zaměření studenti.⁶⁰ Do jejího čela se postavil Ajatolláh Chomejní, který se právě vrátil z francouzského exilu. Chomejní začal šířit revoluční smýšlení ve státě pomocí magnetofonových kaset a země se brzy ocitla na pokraji občanské války.⁶¹

16. ledna 1979 opustil šáh zemi a premiér Shapour Bakhtiar nebyl schopný situaci udržet pod kontrolou. 1. února, po návratu Chomejního do země, se Bakhtiar

⁵⁸ Kromě krátké pauzy v roce 1953, kdy moc převzal v té době premiér Mohamed Mosadek. Po několika dnech jej ale spojenci šáha spolu s pomocí USA svrhli a nastolili opětovnou šáhovu vládu, se kterou měly USA dobré vztahy a byly spojenci. (Brittanica)

⁵⁹ “Islamic Revolution of 1979.”

[Http://iranchamber.com/history/islamic_revolution/islamic_revolution.php](http://iranchamber.com/history/islamic_revolution/islamic_revolution.php) (staženo 14.12.2012).

⁶⁰ PARSA, Misagh. *States, Ideologies & Social Revolutions : A Comparative Analysis of Iran, Nicaragua & the Philippines*. Port Chaster: Cambridge University Press, 2000, s. 4.

⁶¹ “Islamic Revolution of 1979.”

[Http://iranchamber.com/history/islamic_revolution/islamic_revolution.php](http://iranchamber.com/history/islamic_revolution/islamic_revolution.php) (staženo 14.12.2012).

uchýlil do úkrytu a posléze emigroval do Paříže. Začaly procesy se stoupenci starého režimu a mnoho lidí za tuto podporu zaplatilo životem. V dubnu proběhlo referendum o otázce vyhlášení Islámské republiky, které skončilo kladně. Následně byla Islámská republika i s novou ústavou prohlášena za ustanovenou v čele se spirituálním vůdcem Ajatolláhem Chomejním.⁶²

Revoluce, i přesto, že měla širokou podporu veřejnosti, nepřinesla to, co lidé očekávali - sociální spravedlnost, větší svobodu a oslabení vlivu cizích mocností. Naopak, po několika měsících bylo zřejmé, že jedna diktatura byla nahrazena jinou, v mnoha ohledech horší. Režim zasahoval do běžných životů, zabil stovky lidí a zahájil asimilační politiku vůči etnickým i náboženským menšinám. Pronásledováni byli Kurdové, bahájisté i sunnité.⁶³

4. listopadu 1979 radikální iráňští studenti obsadili americkou ambasádu v Teheránu. Primárním důvodem byl vztek, který sdíleli mnozí Íránci na Spojené státy a tehdejšího prezidenta Jimmyho Cartera, který povolil léčbu svrhnutého šáha Páhla vího v USA. Obyvatelé Íránu to chápali jako počátek zásahu Spojených států do možného návratu nenáviděného šáha. Obsazení americké ambasády bylo součástí jedné z mnoha pouličních demonstrací proti Spojeným státům podporované a podněcované Chomejním. Celkem bylo zajato jako rukojmí 66 amerických občanů, během několika týdnů byli někteří propuštěni a počet se ustálil na 52. Zajatci byli často demonstrativně předváděni před televizními kamerami a situace se brzy vyhrotila v mezinárodní krizi.⁶⁴

Jako odpověď vyhostili Američané mnoho Íránců žijících v USA, zmrazili iránské účty a zastavili import ropy. Mnoho Američanů ale volalo po vojenském zásahu. Prezident Carter ovšem čelil mnohočetné krizi, nejen vnitrostátní, ale i mezinárodní. Kromě situace v Íránu došlo i ke krizi na poli studenovělečném - sovětské invazi do Afghánistánu. Ale prezident se rozhodl čelit kritice za liknavý přístup v otázce rukojmích v Teheránu a zahájil vojenskou operaci „Orlí Dráp“, která však skončila naprostým fiaskem. 8 amerických vojáků zemřelo při srážce jejich helikoptéry s transportním letadlem. V USA se poté rozpoutaly demonstrace a i přesto, že byla naplánována druhá záchranná mise, nikdy nebyla uskutečněna.⁶⁵

⁶² Tamtéž (staženo 14.12.2012).

⁶³ “Důsledky iránské revoluce pro Írán a svět.” *Eurabia*. [Http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/961-dusledky-iranske-revoluce-pro-iran-a-svet.aspx](http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/961-dusledky-iranske-revoluce-pro-iran-a-svet.aspx) (staženo 14.12.2012).

⁶⁴ “Iran – U.S. hostage crisis.” [Http://www.historyguy.com/iran-us_hostage_crisis.html#.UPfuffLbUy0](http://www.historyguy.com/iran-us_hostage_crisis.html#.UPfuffLbUy0) (staženo 14.12.2012).

⁶⁵ Tamtéž (staženo 14.12.2012).

Po smrti Páhlavího a napadení Íránu Irákem na podzim 1980 začal Írán vyjednávat se Spojenými státy a s Alžírskem jako prostředníkem. Tato krize stála prezidenta Cartera jeho potenciální druhé funkční období, kdy ve volbách roku 1980, přesně rok po zajetí rukojmích v Teheránu, vyhrál Reagan. Jednání nakonec vedla k propuštění rukojmích 20. ledna 1981 po 444 dnech v zajetí a uvolnění zmrazených účtů.⁶⁶

9. září 1980 zaútočil Irák na Írán. Irácký prezident a diktátor Saddám Husajn předpokládal oslabení Íránu po islámské revoluci, a proto se rozhodl k tomuto kroku ve stylu Blitzkrieg⁶⁷. Válka se ovšem protáhla až do roku 1988. Irák se jí snažil řešit dlouholeté pohraniční spory a napadl Írán na osmi místech s 200 tisíci vojáky. Írán se brzy vzpamatoval z překvapení, nastala patová situace a válka pokračovala.⁶⁸

V této válečné krizi se nacházel Írán při vypuknutí aféry Írán-Contras. Jedna z palčivých otázek celého skandálu se týká porušení neutrality Spojených států v irácko-iránské válce a to, jak prodejem zbraní Íránu, tak podporou Iráku. První dva roky války mezi Íránem a Irákem byly Spojené státy nestranné, ale od roku 1982 podporovaly Irák, protože se obávaly šíření islámské revoluce a vlivu Íránu.⁶⁹ Posléze, ve snaze osvobodit rukojmí, prodávaly zbraně do Íránu.

3.2 Američtí rukojmí v Libanonu

Na pozadí vypuknutí aféry Írán-Contras byla občanská válka probíhající v Libanonu. Mezitím proiránské teroristické organizace Islámský džihád a „Boží strana“ Hizballáh, operující ze Sýrie a vyzbrojované iránskou revoluční gardou, odstartovaly válku proti americkým občanům. V roce 1983 došlo k několika útokům na americké velvyslanectví v Bejrútu a předpokládalo se, že za těmito útoky stojí právě Hizballáh.⁷⁰

7. března 1984 byl unesen v Bejrútu šéf místní kanceláře CNN Jeremy Levin. 16. března zmizel i šéf tamější rezidentury CIA William Buckley a 8. května potom reverend Benjamin Weir.⁷¹

⁶⁶ Tamtéž (staženo 14.12.2012).

⁶⁷ Taktika boje předpokládající oslabení a poražení nepřítele formou šoku a překvapení hned na začátku války. (Brittanica)

⁶⁸ „Irácko-iránská válka 1980-1988.“ [Http://valka.cz/clanek_1166.html](http://valka.cz/clanek_1166.html) (staženo 14.12.2012).

⁶⁹ BILL, James A. *The Eagle and the Lion: The Tragedy of American-Iranian Relations*. New Haven: Yale University Press, 1988, s. 306.

⁷⁰ REAGAN, Ronald. *Život jednoho Američana*. Praha: Prostor, 1997, s. 446.

⁷¹ WEINER, Tim. *Dějiny CIA. V zajetí vlastních iluzí*. Praha: Argo, 2010, s. 399.

I přesto, že do pátrání po únoscích a unesených byla okamžitě zapojena CIA, nevedly tyto akce k okamžitému úspěchu, protože k podobným činům se často hlásilo i více teroristických organizací. Také vyjednávání bylo problematické, neboť prezident se obával dalšího zajímání rukojmích. Reagan mimo jiné podepsal nařízení, kterým zakazoval přímé či nepřímé zabíjení při tajných operacích, aby tak odlišil politiku Spojených států od té, kterou provozovaly teroristické organizace. Prezident také zakazoval útoky na místa domnělého úkrytu teroristů z důvodu obav z ohrožení životů nevinných nebo rukojmích.⁷²

Reagan se cítil zodpovědný za bezpečí unesených Američanů, a proto se snažil přijít na způsob, jak je osvobodit. Byl přesvědčen, že mír na Blízkém východě nastane až po uznání Izraele arabskými státy a Palestinci.⁷³

CIA se na naléhání prezidenta Reagana snažila vymyslet plán na osvobození zajatých Američanů. Ale vždy chyběl dostatek zpravodajských informací. CIA se tedy z nouze obrátila na Íránce Manuchera Ghorbanifara, podvodníka a informátora, bývalého člena tajné policie SAVAK šáha Páhlavího, který emigroval po pádu režimu do Paříže. Ovšem Ghorbanifar, známý svými upravenými informacemi, které se snažil prodat americkým nebo izraelským tajným službám, neprošel detektorem lži a od CIA dostal „likvidační cejch“, známku doživotní nedůvěryhodnosti. I přesto se mu ale podařilo přesvědčit vysloužilého člena CIA Teda Shackleyho k setkání v Hamburku 19. listopadu 1984. Shackley sám byl také známý profesionální nečestností a byl přinucen odejít do předčasného důchodu. Podobně jako Ghorbanifar se i on živil prodejem tajných informací. Shackley si vyslechl Ghorbanifarovy návrhy na osvobození rukojmích, které zahrnovaly prodej zbraní do Íránu pomocí obchodní firmy Star Line, kterou vedl Ghorbanifar s izraelskou tajnou službou. Vedlejším zájmem kromě osvobození zajatců byl příznivý postoj Teheránu a samozřejmě několik milionů do kapsy zprostředkovatelům. Tento návrh Shackley postoupil Vernonu Waltersovi a ten Robertu Oakleymu, šéfovi protiteroristického boje.⁷⁴

Poté, co byl unesen Peter Kilburn, knihovník Americké univerzity v Bejrútu, se rodiny rukojmích obrátily na Bílý dům, aby podnikl kroky k jejich osvobození. Prezident začal vyvíjet čím dál větší tlak na Williama Caseyho, šéfa CIA: *„Reaganovu způsobu naléhání bylo těžké odolávat. Žádný křik nebo hrubé slovní výpady*

⁷² REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 447-448.

⁷³ Tamtéž, s. 448.

⁷⁴ WEINER, Tim. *Dějiny CIA...*, s. 399-400.

v *Johnsonově* či *Nixonově* stylu. *Jenom tázavý pohled, výraz smutku a pak výzva – „Musíme přece už ty lidi dostat ven.“*⁷⁵

14. června 1985 došlo k dalšímu zvratu v blízkovýchodní situaci. Teroristé z Hizballáhu unesli letadlo společnosti TWA na lince Athény-Řím-New York do Bejrútu. Výměnou za osazenstvo v letadle požadovali propuštění sedmnácti Libanonců vězněných v Kuvajtu a 766 Libanonců v Izraeli.⁷⁶ V Bejrútu bylo propuštěno 19 cestujících a poté letadlo odletělo do Alžíru, kde bylo osvobozeno dalších 22 cestujících. Na libanonském letišti pro výstrahu zastřelili amerického potápěče vojenského námořnictva a vyhodili jej na přistávací dráhu. K stávajícím teroristům se připojili další členové organizace Hizballáh a donutili pilota ještě jednou letět do Alžíru, kde propustili dalších 60 lidí a s posledními 32 se vrátili zpátky do Bejrútu.⁷⁷

Libanonský ministr spravedlnosti a vůdce hnutí Amal⁷⁸ Nabih Berri se zaručil za bezpečí zbylých rukojmích a odvezl je z letadla do několika úkrytů v Bejrútu. Nicméně stále platila vyjednávací podmínka propuštění Libanonců v Izraeli.⁷⁹

Izrael chtěl Libanonce propustit během několika týdnů, ale odmítal vyjednávat s teroristy, proto se obrátil na Spojené státy, aby oficiálně požádaly Izrael o propuštění zadržených Libanonců. Prezident Reagan ovšem také nechtěl otevřeně vyjednávat s teroristy, neboť by popřel základní principy politiky USA. Proto se obrátil na Alžírsko, které se nabídlo, že si vyžádá předání zajatých cestujících z letadla. Chtěli jen záruku, že po propuštění cestujících budou osvobozeni zadržení Libanonci v Izraeli.⁸⁰

Reagan kontaktoval syrského prezidenta Asada, aby přesvědčil Berriho k propuštění cestujících, jinak USA podnikne určité akce v Libanonu, například uzavření letiště a přístavů. Asadovo vyjednávání bylo úspěšné.⁸¹

Dne 30. června 1985 byli zajatí cestující přepraveni ve voze Červeného kříže do Damašku a odtud letecky na americkou základnu v německém Wiesbadenu. Zde je přivítali rodinní příslušníci a následujícího dne v jejich vlasti i prezident Reagan s manželkou. Tuto situaci se tedy podařilo zvládnout bez vyjednávání s teroristy.

⁷⁵ Tamtéž, s. 401.

⁷⁶ Tamtéž, s. 403.

⁷⁷ “Lebanon. The hostage crisis.” [Http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-8105.html](http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-8105.html) (staženo 21.1.2013).

⁷⁸ Libanonská parlamentní strana a milice, založená 1975 jako ozbrojené křídlo šíitského politického uskupení Hnutí vykořeněných, jednou z nejvýznamnějších šíitských milicí během občanské války.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...* s. 450-452.

⁸¹ Tamtéž, s. 452-453.

V Libanonu však stále bylo drženo 7 amerických rukojmích z předešlých únosů a tento problém zdaleka nevypadal tak jednoduše.⁸²

Reagan se snažil přesvědčit své západoevropské spojence, aby spolu se Spojenými státy uvalily sankce na ty země, ve kterých byla teroristická útočiště. Nebyl však příliš úspěšný, neboť většina západoevropských zemí byla v úzkém kontaktu se svými bývalými blízkovýchodními koloniemi a tato spolupráce pro ně byla hospodářsky velmi výhodná.⁸³

Několik dní po vyřešení záležitosti s uneseným letounem se prezident musel podrobit operaci a po nějakou dobu zůstal v nemocnici. Zde ho navštívil jeden z jeho NSC poradců Robert „Bud“ McFarlane a přednesl mu novou nabídku. Tajně jej kontaktoval Izrael se zprávou od umírněných Íránců, kteří si přáli pád Chomejního a znovu navázat diplomatické vztahy se Spojenými státy. Izrael se nabídl jako prostředník a McFarlane potřeboval povolení se s Íránci setkat a zjistit, co se od této spolupráce dá očekávat. Tato skupina Íránců, údajně umírněných, měla v jejich zemi určitý politický vliv. Na důkaz důvěryhodnosti nabídla, že se pokusí dosáhnout propuštění zajatých amerických rukojmích v Libanonu držených Hizballáhem. Prezident chtěl udělat vše pro to, aby se těchto sedm zajatých Američanů dostalo do své vlasti a také otázka navázání diplomatických kontaktů s Íránem mu nebyla cizí. Tato země byla pro USA velmi důležitá a zaujímal strategickou pozici na Blízkém východě. Reagan se obával, že pokud s ní nezačnou spolupracovat USA, tak propadne vlivu Sovětského svazu. Z těchto důvodů dal souhlas k vytvoření pracovní skupiny, která bude jednat s Izraelem jako prostředníkem v jednání s Íránem. Tímto krokem, dle Reaganových vlastních slov, začala aféra Írángate, jak je také nazývána.⁸⁴

⁸² Tamtéž, s. 454-455.

⁸³ Tamtéž, s. 456.

⁸⁴ Tamtéž, s. 456-461.

4. Aféra Írán-Contras

V této kapitole, která je hlavní částí mé práce, se pokusím co nejpřesněji a nejpochoptelněji analyzovat události, které vedly bezprostředně k vypuknutí aféry, a poté se již budeme zabývat aférou samotnou. Nejprve v části Írán popíši, jak přesně docházelo k jednotlivým prodejům zbraní. Druhá část této kapitoly se zabývá problematikou transferu peněz na účty nikaragujských Contras.

4.1 Írán – první část aféry

Íránsko-irácká válka uvízla na mrtvém bodě. Spojené státy byly oficiálně nestranné a do konfliktu se nechtěly žádným způsobem zapojit. Ve skutečnosti ale bylo veřejným tajemstvím, že strany Iráku a podporovaly jej z obavy z dalšího šíření islámské revoluce. Spojené státy nechtěly Íránu poskytnout žádné zbraně a od jejich prodeje odrazovaly i své spojence.⁸⁵

Izrael měl ovšem zájem prodat do Íránu zbraně, jednak kvůli prohloubení vzájemných vztahů, jednak chtěl zvýšit svůj export v této oblasti. Většina zbraní, které Izrael vlastnil, ovšem byla původem ze Spojených států, proto Izrael potřeboval, z legálních i politických důvodů, povolení USA k jejich prodeji Íránu. Postranním motivem Izraele byla také snaha dokázat, že jsou jediným opravdovým partnerem Spojených států v této oblasti světa. Írán tyto zbraně potřeboval více než nutně. Před revolucí dodávaly Spojené státy zbraně Íránu pravidelně, ale od incidentu s držním rukojmích v Teheránu bylo na zemi uvaleno embargo. Írán potřeboval rakety typu TOW a HAWK, aby mohl Iráku konkurovat v oblastech, kde měl převahu, a sice ve vzdušném prostoru. Írán věděl, že Izrael má tyto zbraně ve svém inventáři, ale Izrael je nechtěl poskytnout bez amerického souhlasu a slibu, že mu budou znovu dodány.⁸⁶

Důležitými osobami v celém jednání byli zprostředkovatelé, a sice nikdo jiný než již zmíněný nechvalně proslulý Ghorbanifar, který v celé situaci viděl svůj osobní prospěch a vlastní obohacení. Poté, co jeho návrh, který postoupil CIA, nebyl brán příliš

⁸⁵ FREEDMAN, Robert O. *The Middle East from Iran-Contra Affair to the Intifada*. Syracuse University Press, 1991, s. 74.

⁸⁶ "Excerpts from the Tower commission's report."

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 30.1.2013).

v potaz, sešel se na jaře 1985 s prodejcem zbraní a dealerem ze Saúdské Arábie Adnanem Khashoggim. Rozhodli se jednat jako prostředníci a do jednání postupně zapojit Izrael. 3. července 1985 se McFarlane sešel s Izraelcem Davidem Kimche, který mu poprvé přednesl návrh výměny zbraní za rukojmí, který McFarlane tlumočil prezidentovi 13. července v nemocnici. Reagan se dlouho rozmýšlel, protože 1. července veřejně prohlásil, že nebude vyjednávat s teroristy.⁸⁷ A tento návrh výměny rukojmích za zbraně byl v rozporu s americkou a vůbec Reaganovou zahraniční politikou. Lidé by se mohli důvodně domnívat, že teroristé mohou zajmout další rukojmí v případě, že budou potřebovat nové zbraně. Reaganova administrativa si proto nepřála jakoukoliv debatu veřejnosti, ale chtěla osvobodit rukojmí za každou cenu, proto o celé záležitosti neinformovala Kongres, čímž ale porušila zákon. Dle zákonů The Hughes-Ryan Act z roku 1974 a The Intelligence Oversight Act z roku 1980 má Kongres vědět o všech tajných prodejkách zbraní a tajných akcích.⁸⁸

Návrh, který Izrael přednesl Spojeným státům, říkal, že si Írán přeje, aby jim Izrael prodal menší množství protitankových raket typu TOW. Izraelci by dostali za zbraně zapláceno a Spojené státy by nově tyto zbraně dodaly Izraeli a dostaly rovněž zapláceno. Dle McFarlana by USA nebyly do transakce zapojeny, ale musely by učinit výjimku v politice, která zakazovala díky embargu dodávání amerických zbraní do Íránu. Nejdřív se prezident vyjádřil k návrhu negativně, nechťel obchodovat se zeměmi podporujícími mezinárodní terorismus. Ale Izraelci trvali na uskutečnění tohoto obchodu a ujišťovali Reagana, že skupina, které by prodávali zbraně, je umírněná a vystupuje proti terorismu. Reagan si vážil izraelské tajné služby a neměl důvod jí nevěřit. Navíc se začaly objevovat zprávy, že Chomejní je vážně nemocen a může brzy zemřít, čehož chtěl prezident využít k navázání kontaktů se skupinami Íránců, které by mohly posléze převzít moc a zabránit tak postupu sovětského vlivu.⁸⁹ Jak píše americký profesor Edward Said v roce 1987, členům NSC nešlo ani tak o strategické obnovení vztahů s Íránem, jako spíše o zamýšlený možný „převrat“ a nastolení potenciálně nového režimu s osobami spolupracujícími s USA.⁹⁰

⁸⁷ “Understanding the Iran-Contra Affair.”

[Http://www.brown.edu/Research/Understanding_the_Iran_Contra_Affair/timeline-iran](http://www.brown.edu/Research/Understanding_the_Iran_Contra_Affair/timeline-iran) (staženo 30.1.2013).

⁸⁸ JOHNSON, Loch K. *America as a World...*, s. 341.

⁸⁹ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 461-462.

⁹⁰ SAID, Edward W. Irangate: A Many-Sided Crisis. *Journal of Palestine Studies*. 1987. Vol. 16. No. 4. S. 27-49.

Reagan byl také ujištěn, že tato malá dodávka zbraní nijak neovlivní a ani nezvrátí situaci ve válce s Irákem, ale že naopak pomůže na věrohodnosti skupině Íránců, která si zbraně vyžádala. Reagan za těchto podmínek, dle vlastních slov, celou transakci schválil.⁹¹ Michael Ledeen, konzultant NSC, se sešel s Ghorbanifarem a vyjednával s Íránci, kteří slíbili pokusit se vyjednat propuštění rukojmích za prodej zbraní.⁹²

Ministr zahraničí George Schultz a ministr obrany Caspar Weinberger se stavěli proti prodeji zbraní do Íránu, ale i přes tuto rozpolcenost v Reaganově administrativě se prezident rozhodl transakci schválit a dodat Izraelské rakety, které do Íránu prodají, pokud jich nebude takové množství, které by změnilo rovnováhu ve válce. 6. srpna 1985 se Schultz sešel s prezidentem a diskutovali o návrhu na prodej 100 samonaváděcích těžkých protipancéřových střel TOW. Íránci slíbili snahu o propuštění 4 nebo více rukojmích. Později, během vyšetřování celé aféry, se ukázalo, že prezident si již přesně nepamatuje, zda první dodávku zbraní ze srpna 1985 schválil předem, a nebo se o ní dozvěděl posléze a schválil ji zpětně. Nicméně 30. srpna bylo 100 raket TOW dodáno Íránu a 14. září následovalo dalších 404.⁹³ Írán za každou raketu zaplatil 10 tisíc dolarů a převzaly je íránské revoluční gardy. 15. září, tedy pár hodin po převzetí druhé dodávky, byl propuštěn pouze jeden rukojmí, reverend Benjamin Weir, po 16 měsících od únosu. Ostatní rukojmí navzdory slibům propuštění nebyli.⁹⁴ V těchto transakcích byly Spojené státy jen podporovatelé, ale v nadcházejících měsících jejich role rostla.

Další dodávky byly plánovány na listopad. 22. listopadu měl Izrael poslat 80 raket HAWK na určené místo ve třetím státě, kde měly být do doby, než 5 rukojmí bude předáno na americkou ambasádu v Bejrútu. Poté mělo být dodáno ještě dalších 40 raket HAWK. Schultz se o plánu dozvěděl 18. listopadu od McFarlanea a bylo pro něj již pozdě jej zastavit. Prezident si opět nepamatoval, jak se celá listopadová dodávka raket HAWK odehrála.⁹⁵ McFarlane byl na summitu v Ženevě, a proto předal tuto záležitost k vyřešení jednomu ze svých zástupců Oliveru Northovi, který pověřil Richarda

⁹¹ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 461-462.

⁹² FREEDMAN, Robert O. *The Middle East from Iran-Contra Affair to the Intifada*. Syracuse University Press, 1991, s. 75.

⁹³ "Excerpts from the Tower commission's report."

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 11.3.2013).

⁹⁴ WEINER, Tim. *Dějiny CIA...*, s. 403-404.

⁹⁵ "Excerpts from the Tower commission's report."

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 11.3.2013).

Secorda, aby zajistil přesun zbraní z Izraele. Ale komplikace s vyjednáváním s Lisabonem, kde mělo letadlo společnosti El Al přistát, vedly k tomu, že CIA byla nucena poskytnout své letadlo pro rakety HAWK. Dodáno bylo pouze 18 raket HAWK a letadlo přistálo dříve, než byli rukojmí propuštěni, proto k jejich propuštění zase nedošlo.⁹⁶ Navíc se Íráncům nelíbila kvalita zbraní, a proto je vrátili.⁹⁷

Mezitím se prezident dozvěděl o smrti jednoho z rukojmích, příslušníka CIA Williama Buckleyho. Islámský džihád oznámil, že jej popravil jako odvetu za operaci v Tunisu⁹⁸, ale posléze vyšlo najevo, že pravděpodobně zemřel již několik měsíců předtím v důsledku špatného zacházení.⁹⁹

Celá tato akce s letadlem CIA byla ovšem nezákonná a měla být potvrzena podpisem prezidenta. Proto zástupce ředitele CIA John McMahon nechal sepsat rozhodnutí se zpětnou platností, „*antedatované jako nekrytý šek, které agenturu opravňovalo poskytnout pomoc soukromým subjektům v jejich úsilí o propuštění amerických rukojmích zadržovaných na Středním východě.*“ A text pokračoval: „*V rámci těchto snah je možné dodat určitý zahraniční materiál a výzbroj íránské vládě, která podniká kroky směřující k osvobození amerických rukojmích.*“¹⁰⁰ Prezident podepsal návrh rozhodnutí 5. prosince 1985 a celá odpovědnost za výměnný obchod „rukojmí za zbraně“ padla na Caseyho.¹⁰¹

30. listopadu rezignoval McFarlane ze svého úřadu jako poradce pro otázky národní bezpečnosti a 4. prosince byl jmenován do té doby jeho zástupce viceadmirál John Poindexter.

North, Ghorbanifar, Ledeen a Secord se během prosince několikrát sešli, aby projednali další možnosti postupu. Nový návrh zněl, že by USA přímo dodaly zbraně do Íránu, což byla velká změna a odklon od původních plánů. V lednových jednáních roku 1986 prezident podepsal memorandum, které přímý prodej schvalovalo.¹⁰²

Na jaře roku 1986 byl zavražděn další z rukojmích, knihovník Americké univerzity v Bejrútu Peter Kilburn, který byl za finanční úplatu předán do Libye

⁹⁶ WEINER, Tim. *Dějiny CIA...*, s. 404-405.

⁹⁷ FREEDMAN, Robert O. *The Middle East from Iran-Contra Affair to the Intifada*. Syracuse University Press, 1991, s. 75.

⁹⁸ Izrael bombardoval velitelství Arafatovy Organizace pro osvobození Palestiny v Tunisu. (Britannica)

⁹⁹ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 463.

¹⁰⁰ WEINER, Tim. *Dějiny CIA...*, s. 405.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 405.

¹⁰² “Excerpts from the Tower commission’s report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 23.3.2013).

Kaddáfímu, který jej nechal zavraždit jako odplatu za americký letecký útok na Libyi.¹⁰³ K osvobození tedy zbývali už jen 4 rukojmí.¹⁰⁴

18. února bylo do Íránu posláno 500 raket TOW, ale opět nebyli propuštěni žádní rukojmí. Ve Frankfurtu se poté sešli členové NSC s Ghorbanifarem a dalšími Íránci, aby projednali další detaily a domluvili schůzku na vyšší úrovni mezi USA a Íránem, o kterou měly Spojené státy velký zájem.

I přes dodání dalších 500 raket TOW 27. února nebyli osvobozeni žádní rukojmí. Ovšem slíbené setkání se mělo uskutečnit později a NSC a CIA se na něj začali připravovat. Bylo rozhodnuto, že na setkání s údajně umírněnými Íránci, kterým USA dodávaly zbraně, pojede McFarlane, i přes jeho odchod do důchodu. McFarlane měl přijet do Teheránu 25. května a nejpozději do 28. měli být propuštěni zbývající 4 rukojmí a poté dodány rakety. Prezident tuto tajnou misi schválil a rozhodl se neinformovat tisk. McFarlane netušil, že v jejich letadle již s nimi cestují náhradní díly raket HAWK, které byly poté předány Íráncům. Delegace USA ve složení McFarlane, North, Cave a Nir z Izraele se ovšem v Teheránu nesečkala s nejvyššími představiteli, jak předpokládala, a celé několikadenní rozhovory uvízly na mrtvém bodě. Íránská strana se ukázala jako nespolehlivá a kladla čím dál větší požadavky, nejen na okamžité dodání zbraní, ale i například, aby se Izrael stáhl z Golanských výšin. McFarlane z důvodu protahování rozhovorů a nepropuštění rukojmích, jak bylo slíbeno, pozastavil druhé letadlo, které mělo dopravit další náhradní díly raket HAWK. Když nebyli rukojmí propuštěni do 28. května, McFarlane se rozhodl s delegací vrátit do USA a celá tato akce byla pro Reaganovu administrativu zklamáním.¹⁰⁵

Prezident se poté rozhodl, že dokud nebudou vydáni ostatní rukojmí, nehodlá s Íránci dále vyjednávat. Koncem července 1986 byl propuštěn otec Lawrence Martin Jenco, bývalý šéf katolické charity v Libanonu. Hizballáh po něm poslal kazetu, na níž si další rukojmí, David Jacobsen, stěžuje na americkou vládu, že se dostatečně nesnaží. Reagan byl odhodlaný s umírněnými Íránci dále spolupracovat, protože i oni byli přesvědčeni, že se jim brzy podaří vyjednat další propuštění. Hizballáh nicméně požadoval na USA, aby vyvinuly nátlak na Kuvajt, který zadržel šíitské teroristy, ale USA nemohly a ani nechtěly k takovému jednání přistoupit. Jako gesto dobré vůle byl

¹⁰³ Američani spolu s Brity zaútočili na Libyi, protože byla zodpovědná za pumový útok na diskotéce v Západním Berlíně a chtěli zastavit šíření terorismu. (Britannica)

¹⁰⁴ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 475.

¹⁰⁵ "Excerpts from the Tower commission's report."

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 26.3.2013).

ale prezident nucen schválit další dodávku náhradních dílů raket bezprostředně po propuštění Jenca, jinak podle Caseyho hrozila poprava hlavní kontaktní osoby v Íránu nebo zbývajících rukojmích.¹⁰⁶

V červenci 1986 byl otevřen druhý komunikační kanál s Íránem. 26. srpna se s novými Íránci sešli Hakim a Secord a prezident byl o tomto počínu informován 9. září. Proběhlo s nimi několik setkání ve Washingtonu a ve Frankfurtu. Do Německa dovezl North Bibli s vepsanou citací od prezidenta, kterou měl vyměnit za Korán. Dle pozdějších výpovědí při vyšetřování došlo k jedné velké mystifikaci. North tvrdil Íráncům, že USA, dle slov prezidenta, chtěli ukončit válku a přáli si výhru Íránu. Reagan ale podobný výrok popřel, neboť Spojené státy byly oficiálně nestranné. North tedy lhal za účelem získání důvěry Íránců.

Mimo jiné USA na tomto setkání pronesly 7-bodový návrh, který zahrnoval propuštění všech zbylých rukojmích a převoz ostatků Williama Buckleyho. Íránci vznesli protinávrh, ve kterém slíbili propuštění jednoho rukojmího výměnou za další rakety HAWK a výměnu informací. Rovnou zdůraznili, že nemohou zaručit propuštění všech rukojmích. Nakonec návrh, který byl schválen na dalším setkání, zněl: 500 raket TOW a raket HAWK, jednání o teroristech držených v Kuvajtu, propuštění jednoho, případně dvou rukojmích. Později vyšlo najevo, že North neměl právo přistoupit na tento návrh, který vydával za schválený prezidentem. Nicméně Don Regan, šéf štábu Bílého domu, později potvrdil, že prezident schválil dodání 500 raket TOW 31. října 1986. Dodávka ze Spojených států se ale zpozdila, proto byly do Íránu poslány izraelské rakety TOW, které později USA Izraeli dodaly. 2. listopadu byl propuštěn David Jacobsen. Následující den byla v Libanonu otištěna zpráva o McFarlaneově teheránské misi, čímž započalo veřejné odhalení aféry.¹⁰⁷

4.2 Contras – tajné převody peněz z prodeje zbraní

Druhou významnou částí celé aféry byly převody peněz z prodeje zbraní na účty Enterprise a tajné financování Contras.

¹⁰⁶ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 475-477.

¹⁰⁷ "Excerpts from the Tower commission's report."

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 26.3.2013).

Není úplně jasné, kdo první přišel s tímto nápadem. Zda to byl North, Ghorbanifar nebo Izraelci, kteří dle Northových slov před komisí chtěli pomoci Contras a přemýšleli, jak by se mohli zapojit.¹⁰⁸ Do té doby pomáhali s vyzbrojováním Contras přes CIA, jen v roce 1983 jim dodali 6 tisíc zbraní. Posléze ale před veřejností popřeli jakoukoliv pomoc Contras nebo prodej zbraní do Íránu.¹⁰⁹

Před prodejem raket v listopadu 1985 dostala Enterprise od Izraele předem 1 milion dolarů, ale vzhledem k tomu, že tehdy bylo dodáno jen 18 raket HAWK, zůstalo na švýcarském kontě pro Enterprise více než 800 tisíc dolarů. North nechal tyto peníze použít pro Contras. I přesto, že North byl poměrně skeptický co se návratu rukojmích týkalo, byl rozhodnutý v prodeji zbraní pokračovat právě kvůli těmto převodům peněz.¹¹⁰

Pentagon prodával CIA rakety TOW za sníženou cenu 3469 dolarů za kus. Secord cenu navýšil na 10 000, část provize si ponechal a zbytek putoval ke Contras. Podobný postup pro svůj osobní prospěch volil i Ghorbanifar při prodeji Íráncům. Střely byly tedy mnohonásobně předraženy. Když CIA platila Pentagonu, dávala si dobrý pozor, aby žádná částka nepřesáhla 1 milion dolarů, aby nemusel být informován Kongres. Platbu tedy rozdrobili do několika menších.¹¹¹

North později při vyšetřování řekl, že za dovoz střel v únoru 1986 putovaly na účet Contras 3-4 miliony a ještě více potom za květnovou dodávku. Tyto peníze nejprve obdrželi Izraelci a North jim dal čísla třech účtů ve Švýcarsku, na které je měli převést. Tyto účty otevřel Adolfo Calero, vůdce Contras.¹¹²

Představa ředitele CIA Caseyho o Enterprise byla taková, že by měla fungovat jako nezávislá a samostatná organizace, která financuje tajné operace bez dohledu Kongresu. Poindexter také poukazyval na to, že Enterprise „implementuje“ přání prezidenta, který vyjadřoval svou podporu Contras i po Bolandově dodatku. Část peněz

¹⁰⁸ “The Iran-Contra Report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 29.3.2013).

¹⁰⁹ MARSHALL, Jonathan. Israel, the Contras and the North Trial. *Middle East Report*. 1989. No. 160. S. 34-35+38.

¹¹⁰ “The Iran-Contra Report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 29.3.2013).

¹¹¹ WEINER, Tim. *Dějiny CIA...*, s. 407.

¹¹² “Excerpts from the Tower commission’s report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 2.4.2013).

obdržená za dodávky zbraní byla rovněž použita na jiné tajné operace. Tímto krokem se Enterprise aktivovala.¹¹³

Souběžně s převodem peněz z prodeje zbraní pokračovalo i vybírání peněz od soukromých zdrojů. North celou tuto operaci zaštitil tzv. „*Project Democracy*“, který zahrnoval síť tajných bankovních účtů, jednotlivců angažovaných v podpoře Contras a dalších aktivit. Pod tento „projekt“ spadalo 6 letadel, sklady, zásoby, lodě, vozidla, munice, komunikační kanály a přistávací dráha v Kostarice, která sloužila k přímým dodávkám pro Contras od července 1985 do února 1986. North celou operaci řídil a do Nikaragui byly průběžně posílány zbraně, munice a další zásoby po celou dobu trvání aféry včetně doby, kdy byly tyto akce Kongresem zakázány. Z pozdějšího vyšetřování vyplynulo, že North o tajných dodávkách informoval McFarlanea a později Poindextera. Pomáhal mu Secord a člen CIA ve Střední Americe, kteří mezi sebou komunikovali přes soukromou komunikační síť. Celá operace zřejmě probíhala mimo dohled Kongresu nebo prezidenta, kteří o ní neměli zdání.¹¹⁴

¹¹³ “The Iran-Contra Report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 31.3.2013).

¹¹⁴ “Excerpts from the Tower commission’s report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 2.4.2013).

5. Dopad aféry ve Spojených státech

V poslední kapitole své práce se pokusím popsat dopad a výsledky celé aféry. V první části se budu zabývat, jakým způsobem došlo k jejímu odhalení a jaké byly první reakce veřejnosti a Reaganovy administrativy. Druhá podkapitola pojednává o průběhu vyšetřování aféry a jeho výsledcích. V další části se podíváme, jaký postoj k aféře zaujímal prezident, kolik o ní věděl a jaká je jeho zodpovědnost. A v poslední podkapitole se zmíním o dopadu celého skandálu ve Spojených státech a situaci po aféře.

5.1 Odhalení aféry a reakce veřejnosti

Na anonymních letáčích v Teheránu se objevila zpráva o obchodech s USA několik týdnů před propuštěním Jacobsena na začátku listopadu 1986. Co ale mělo skutečný vliv na odhalení aféry a vyvolalo vichřici ve sdělovacích prostředcích, byla zpráva otištěná v Bejrútu v libanonském týdeníku.¹¹⁵ Psalo se v ní, že Američané vykupují rukojmí zbraněmi a že byl McFarlane na návštěvě v Teheránu. Posléze se USA dozvěděly, že informace danému plátku podal jeden nepřítel íránského ministerského předsedy Rafsandžáního, který jej chtěl politicky znemožnit. V tisku celá aféra vyvolala bouři a ze začátku se vynořovaly informace, které byly přinejmenším zkreslené, pokud ne úplně vymyšlené. Všude se diskutovalo o zmíněné výměně zbraně-rukojmí, která byla pro spoustu lidí nepřijatelná. Objevovala se dokonce informace, že prezident jednal se samotným Chomejním. Psalo se i o porušování zákonů o prodeji zbraní do Íránu.¹¹⁶

Prezident se nejprve rozhodl, že bude postupovat podle zásady raději se nijak nevyjadřovat. Dle jeho slov to nebylo proto, že by chtěl něco skrývat nebo že by se styděl, ale z důvodu obavy o stále držené rukojmí a Íránce, se kterými spolupracovali. Prezident byl ve skutečnosti pyšný, že alespoň 3 rukojmí se dostali zpátky domů a necítil, že by udělal něco špatně, i když na veřejnosti to tak vypadalo. Bohužel strategie mlčení nepomohla k umlčení druhé strany, ale naopak.¹¹⁷ Veřejný nesouhlas se

¹¹⁵ WEINER, Tim. *Dějiny CIA...*, s. 409.

¹¹⁶ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 480-482.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 480-481.

projevoval stále více a na různých úrovních. Lidé se pozastavovali nad faktem, že USA šly proti své vlastní politice nevyjednávání s teroristy a odrazování ostatních států od prodeje zbraní do Íránu. Panovaly oprávněné obavy, které se bohužel vyplnily, že teroristé by mohli zajmout další rukojmí a ostatní státy by mohly polevit v tvrdém postupu proti terorismu. Prodejem zbraní byla narušena rovnováha v irácko-iránské válce a ohroženy další státy v Zálivu. USA riskovaly, že budou v této oblasti vnímány jako ochránci Izraele. Prezident ale stále trval na tom, že celá akce by byla úspěšná nebýt odhalení a publicity.¹¹⁸

Vzápětí po zveřejnění aféry podle průzkumů veřejného mínění klesla prezidentova podpora o 15-21 procent.¹¹⁹ 13. listopadu 1986 se prezident rozhodl obrátit k národu projevem z Oválné pracovny, který byl přenášen živě televizí. Reagan se snažil co nejlépe vysvětlit celou aféru, aby zabránil dalšímu šíření pomluv a nepřesných informací. Sdělil občanům, že 18 měsíců probíhal tajný diplomatický program s Íránem z následujících důvodů: obnovení vztahů s Íránem, snaha o ukončení dlouhého irácko-iránského konfliktu, eliminace státem sponzorovaného terorismu a v neposlední řadě ovlivnit propuštění rukojmích. Prezident se mimo jiné také snažil vyvrátit šířící se nařčení z výměny zbraní za rukojmí. Několikrát zdůraznil, že v žádném případě neobchodovali se zbraněmi výměnou za rukojmí a ani to v budoucnu nehodlají dělat. Také poznamenal, že vůbec nevyjednávali ani nekomunikovali s teroristy, kteří Američany unesli a jim rozhodně zbraně neprodávali. Prezident podepsal prodej zbraní, aby Teherán byl přesvědčen, že vyjednavatelé nejednají za sebe, ale s prezidentovým schválením. Také trval na tom, aby Írán okamžitě upustil od všech forem terorismu. Reagan v projevu zdůraznil i geopolitickou důležitost Íránu a obavu z vlivu Sovětského svazu. Prezident také poznamenal, že celá akce neměla být podporou Íránu proti Iráku, nýbrž navázáním důležitých diplomatických kontaktů. Utvrdil občany v tom, že celá operace byla v souladu se zákonem a příslušné výbory v Kongresu o ní byly informovány.¹²⁰

Ani po veřejném prohlášení se ale média neuklidnila, spíše naopak. Reagan na tiskové konferenci vzal zodpovědnost za celou aféru na sebe. Připustil také, že Schultz a Weinberger byli proti, a že i přes jejich námitky se rozhodl v akci pokračovat. Schultz

¹¹⁸ FREEDMAN, Robert O. *The Middle East...*,s. 76-78.

¹¹⁹ BRODY, Richard A. SHAPIRO, Catherine R. Policy Failure and Public Support: The Iran-Contra Affair and Public Assessment of President Reagan. *Political Behavior*. 1989. Vol. 11. No. 4. S. 353-369.

¹²⁰ "Address to the Nation on the Iran Arms and Contra Aid Controversy. November 13, 1986."
[Http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1986/111386c.htm](http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1986/111386c.htm) (staženo 7.4.2013).

vystoupil také na veřejnosti a vyjádřil nespokojenost s celou aférou. Naznačoval Reaganovi, že za celou íránskou iniciativou může být mnohem více a předložil mu ultimátum, že buď prezident propustí Poindexteru nebo Schultz podá demisi.

Prezident hned druhý den pověřil ministra spravedlnosti Edwina Meese, aby začal důkladné vyšetřování celé aféry. 22. listopadu objevil Meeseův asistent Northův zápis adresovaný Poindexterovi, ve kterém stálo, že část peněz za obchod s Íránem byla převedena na účty Contras. Tohle byl pro prezidenta opravdový šok a jeho první reakcí bylo, že musí jít o nějaký omyl. Nechtěl totiž věřit, že by ho Poindexter o takové záležitosti neinformoval. Reagan se sešel s vůdci poslaneckých skupin v Kongresu a informoval je o novém zjištění. Potom nastalou skutečnost oznámil 25. listopadu i sdělovacím prostředkům.¹²¹ Byl to největší politický skandál od dob aféry Watergate.¹²²

5.2 Vyšetřování

Vzápětí poté, co se Reagan dozvěděl o převodech peněz, pověřil bývalého senátora Johna Towera, bývalého ministra zahraničí Edmunda Muskieho a bývalého prezidentova poradce pro otázky národní bezpečnosti Brenta Scowcrofta, aby utvořili nezávislou komisi a provedli úplné vyšetření celé aféry. John Poindexter nabídl prezidentovi svou rezignaci a Oliver North byl propuštěn. Reagan požádal také Kongres, aby vytvořil 2 výbory na vyšetření celé záležitosti a nabídl jim, že zbaví všechny členy vlády mlčenlivosti, aby nikdo nemohl nic tajit a konečně se všichni dozvěděli pravdu. Posléze byl jmenován i nezávislý poradce Lawrence Walsh, který měl na starosti zjistit, zda došlo k trestným činům. Bývalý velvyslanec David Abshire byl pověřen prezidentem, aby koordinoval vyšetřování těchto 3 různých složek.¹²³

15. prosince utrpěl Casey záchvat a byl převezen do nemocnice, kde mu zjistili zhoubný nádor. Casey podepsal odstoupení z funkce a na jeho místo nastoupil William Webster, bývalý ředitel FBI. Casey se nedožil konce vyšetřování a vypovídal pouze na začátku vyšetřování před Kongresem.¹²⁴ Poradcem pro národní bezpečnost byl jmenován Frank Carlucci, bývalý člen CIA a jeho zástupcem Colin Powell.¹²⁵

¹²¹ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 482-484.

¹²² WEINER, Tim. *Dějiny CIA...*, s. 411.

¹²³ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 484-486.

¹²⁴ WEINER, Tim. *Dějiny CIA...*, s. 412-413.

¹²⁵ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 488.

Na začátku následujícího roku mělo dojít k prvním výsledkům před nezávislým poradcem a komisí, ale North, jeho sekretářka Fawn Hall, Poindexter, Secord a Hakim odmítli vypovídat s odkazem na jejich imunitu. Jediný, kdo vypovídal dobrovolně, byl McFarlane, který ale po své rezignaci z úřadu poradce pro otázky národní bezpečnosti nebyl již do aféry natolik zapojen, aby mohl poskytnout důležité informace.¹²⁶ 8. února 1987 se McFarlane pokusil spáchat sebevraždu, nicméně neúspěšně.¹²⁷

26. února 1987 předala Towerova komise výsledky svých zkoumání a výsledků. Označila aféru jako výměnu zbraní za rukojmí a jako taková mohla ohrozit další americké občany tím, že podobné situace pouze povzbuzují teroristy k zajímání dalších rukojmích. Spojené státy porušily embargo uvalené na Írán a daly tím svým způsobem povolení ostatním státům k prodeji zbraní. Z vyšetřování dále vyplynulo, že celá akce byla velice neformální a neprofesionální, protože se vždy očekávalo, že po každé dodávce zbraní operace skončí propuštěním rukojmích. Neexistují žádné záznamy o jednáních NSC ani o rozhodnutích prezidenta, kromě jednoho ze 17. ledna 1986, jehož podpisem prezident stvrdil, že operace se stala americkou pod vedením NSC. Oliver North rozhodoval ve všech důležitých záležitostech a spolu se Secordem a jeho pomocníky, kteří už byli zapojeni v pomoci Contras, celou operaci vedli. K ruce měli také některé členy CIA, jejichž role ovšem byla často limitována. Zdá se, že North o všem informoval svého nadřízeného Poindextera a ředitele CIA Caseyho. Vyšetřování prokázalo, že Kongres nebyl informován ani o jedné části operace.¹²⁸ NSC a prezident svou tajnou operací porušili několik zákonů – již zmíněný Intelligence Oversight Act z roku 1980, který vyžaduje, aby Kongres byl informován o všech tajných operacích, dále Arms Export Control Act, tzn. Kongres by měl vědět o všech prodejkách zbraní do zahraničí. Export Administration Act z roku 1979 zase zakazuje prodej zbraní do zemí podporujících terorismus, a ten byl také porušen. A v neposlední řadě samozřejmě Bolandův dodatek.¹²⁹ Towerova komise prošetřila i jednotlivce zapojené do skandálu. Donald Regan jako šéf štábu Bílého domu, který své pravomoci rozšířil až na kontrolu poradce pro národní bezpečnost, nesl také zodpovědnost, protože se účastnil

¹²⁶ “Final Report of the Independent Counsel for Iran/Contra Matters, Part II-History of the Investigation.” [Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_ii.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_ii.htm) (staženo 12.4.2013).

¹²⁷ WOODWARD, Bob. *Shadow: Five Presidents and the Legacy of Watergate*. New York: Simon & Schuster Paperbacks, 1999, s. 117.

¹²⁸ “Excerpts from the Tower commission’s report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 12.4.2013).

¹²⁹ MCCORMIC, James M. SMITH, Steven S. The Iran Arms Sale and the Intelligence Oversight Act of 1980. *PS*. Vol. 20. No. 1. 1987. S. 29-37.

téměř všech klíčových jednání. Poindexter, jak důkazy prokázaly, o celém převodu peněz věděl, ignoroval rizika, která to mohlo přinést a nepodnikl žádné kroky, aby operaci zastavil. Také se ukázalo, že se snažil neinformovat ostatní členy NSC a prezidenta. Na Caseyho padá stejná zodpovědnost, protože ředitel CIA byl dobře informován o zákonech, které CIA musí dodržovat, ale Casey je vědomě porušil. Ministři Schultz a Weinberger nesou také část zodpovědnosti, o celé operaci věděli, sice ji neschvalovali, ale raději zůstávali dobrovolně neinformováni, než aby podnikli nějaké kroky. Komise neměla žádné důkazy, ale předpokládala, že North a Poindexter zničili valnou většinu dokumentů spojených s celou aférou během října a listopadu 1986. Poindexter měl totiž zaznamenávat setkání NSC, ale žádné poznámky se nenašly.¹³⁰

Prezident promluvil po delší době k národu až 4. března 1987, protože čekal na výsledky vyšetřování a všechny dostupné informace. Reagan v projevu vzal na sebe veškerou zodpovědnost za celou aféru, včetně převodu peněz, o kterém nevěděl. Sdělil národu, že i přes svou nespokojenost s jednáním některých členů NSC a jeho administrativy, je to stále on, kdo se zodpovídá národu a je zodpovědný za jednání všech lidí pracujících pod ním. Následně prezident znovu objasnil své důvody pro prodej zbraní. I přesto, že komise akci označila jako výměnu rukojmí za zbraně, Reagan si to nechtěl připustit. Přiznal ovšem, že udělal chybu. Prezident slíbil Američanům, že pečlivě vezme v úvahu všechna doporučení od Towerovy komise a pokusí se obnovit vážnost Bílého Domu a NSC. Mimo jiné také představil nově jmenované úředníky a členy NSC.¹³¹

Samotné vyšetřování Walshovy nezávislé komise trvalo několik dalších let. Z důvodu nedostatku důkazů a neúplných výpovědí kvůli imunitě se celý proces protahoval.¹³²

18. listopadu 1987 vydaly vyšetřovací komise Kongresu svou závěrečnou zprávu. Tento report uváděl, že North přiznal, že opakovaně lhal Kongresu, NSC, CIA i americkému lidu o celé operaci a že zničil a pozměnil oficiální dokumenty. Také připustil, že tajné převody peněz a akce v Nikaragui nebyly žádným tajemstvím v tisku Sovětského svazu, Kuby a Nikaragui. Tajným programem podpory Contras byla porušena zásada brzd exekutivní moci, protože prezident může poskytnout peníze

¹³⁰ "Excerpts from the Tower commission's report."

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 12.4.2013).

¹³¹ "Address to the Nation on the Iran Arms and Contra Aid Controversy. March 4, 1987."

[Http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/030487h.htm](http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/030487h.htm) (staženo 11.4.2013).

¹³² Výsledky vyšetřování viz příloha.

pouze, když se mu podaří přesvědčit Kongres. Tajná operace tohoto typu měla být schválena Kongresem a prezidentem. Dalším bodem zprávy bylo podezření, že ministr spravedlnosti Meese nejednal na počátku vyšetřování dostatečně rychle, a i proto se podařilo Northovi a Poindexterovi zničit veškeré materiály. Zdá se, že NSC věřila, že jedná jménem prezidenta a reflektuje jeho přání udržet Contras za každou cenu. A proto byli ochotni přijmout riziko porušení zákona s mottem „účel světí prostředky.“ V závěru zprávy komise předložily množství doporučení pro NSC, tajné operace, jednání, zákony, CIA a mnohé další.¹³³

5.3 Prezidentova zodpovědnost

Při odhalení aféry a při prvním vystoupení před veřejností Reagan řekl, že veřejnost informuje pravdivě a vnitřně cítí, že neudělal nic špatného a jednal v souladu se zákonem a v rámci svých pravomocí. Veřejně také prohlásil, že o převodu peněz nevěděl, což potvrdilo i vyšetřování Towerovy komise a Kongresu. Prezident připustil, že chtěl pomáhat Contras za každou cenu a že o tom mnohokrát informoval NSC, ale nikdy by prý nesouhlasil s tajným převodem peněz a s jakoukoliv nezákonnou akcí. Prezident si uvědomoval, že iránská iniciativa je sice také tajnou operací, ale byl přesvědčen, že vše probíhá v mezích zákona a také byl náležitě pyšný, když se jim podařilo osvobodit tři rukojmí. I v této operaci bylo několik věcí, o kterých Reagan tvrdil, že o nich nevěděl, jako například slib poskytnutí zpravodajských informací pro Írán.¹³⁴

Podle Towerovy komise Reagana vedly silné pohnutky k osvobození rukojmích, že byl ochoten snažit se pro to udělat všechno i přes nesouhlas Schultze a Weinbergera. Komise prohlásila, že prezident je zodpovědný za chování NSC a svých dalších podřízených. Jako problém označili delegování pravomocí, kdy prezident ani nemůže kontrolovat všechno, co se děje a potom mohou nastat podobné situace. Komise se shodla na tom, že prezidentův záměr byl osvobodit rukojmí, ale měl by se ujistit, že

¹³³ “The Iran-Contra Report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 13.4.2013).

¹³⁴ REAGAN, Ronald. *Život jednoho...*, s. 485-495.

způsob, jakým se tento záměr plní, je v souladu se zákonem. Reagan byl odhodlán odhalit pravdu, poskytl i své zápisky a deník.¹³⁵

Nicméně role prezidenta je v celé aféře stále nejasná. Díky zničení dokumentů a smrti Caseyho nebude pravděpodobně nikdy zcela odhalena. Poindexter svědčil, že prezidenta záměrně o převodu peněz neinformoval. North prezidentovi taktéž nic neřekl, ale předpokládal, že prezident o převodech peněz věděl. Naopak Secord dosvědčil, že mu North řekl, že prezidenta informoval, ale North toto svědectví vyvrátil. Díky těmto lživým a neúplným výpovědím zůstane pravda skryta. Ze zprávy Kongresu vyplývá, že konečnou zodpovědnost nese prezident, neboť pokud nevěděl, co dělá jeho poradce pro národní bezpečnost, vědět to měl. Je to prezident, kdo komunikuje se svými podřízenými a má si zajistit, aby byl informován o všech důležitých věcech a tajných akcích, které podniká jeho administrativa.¹³⁶

Je známá věc, že Reagan zemřel sice na zápal plic, ale z důvodu jeho dlouho se táhnoucí Alzheimerovy choroby. Reagan oznámil veřejnosti, že trpí touto zákeřnou nemocí od roku 1994, ale jak píše jeho syn Ron, první příznaky se objevovaly již mnohem dříve, dokonce na začátku jeho druhého funkčního období v úřadě prezidenta. Jak nemoc postupovala, Reagan mnohdy nepoznával své blízké a zapomněl dokonce, že byl prezidentem. Je proto na místě zmínit, že pravděpodobně díky této nemoci nebyl někdy Reagan schopen si vzpomenout na podrobnosti z aféry Írán-Contras.¹³⁷

5.4 Situace po aféře

Domněnka, že výměna zbraní za rukojmí jen povzbudí teroristy k dalším únosům, se bohužel potvrdila. V roce 1988 byli stále v zajetí Terry Anderson a Thomas Sutherland z původních rukojmích a k nim přibyli Frank Reed, Joseph Cicippio, Edward Tracey, Allen Steen, Jesse Turner a Robert Polhill.¹³⁸

¹³⁵ “Excerpts from the Tower commission’s report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm) (staženo 13.4.2013).

¹³⁶ “The Iran-Contra Report.”

[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm) (staženo 13.4.2013).

¹³⁷ “Ronald Reagan had Alzheimer’s while president, says son.”

[Http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/17/ronald-reagan-alzheimers-president-son](http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/17/ronald-reagan-alzheimers-president-son) (staženo 8.5.2013).

¹³⁸ FREEDMAN, Robert O. *The Middle East from...*, s. 78.

Vyšetřování celé aféry a procesy trvaly několik let. Souzeno bylo celkem 14 lidí, z toho 11 bylo odsouzeno, ale 2 rozsudky byly změněny v odvolacím řízení. Dva byli osvobozeni před samotným zahájením procesu a poslední proces byl zrušen prezidentem Bushem. Samotný Bush v roce 1992 udělil milost Casparu Weinbergerovi, Duane R. Clarridgeovi, Clair E. Georgeovi, Elliottu Abramsovi, Alanu D. Fiersovi, Jr., a Robertu C. McFarlaneovi.¹³⁹

Díky aféře Írán-Contras se ve Spojených státech objevily pochyby o efektivitě zákonů o tajných operacích a zda je možné, aby USA vedly masivní tajné kampaně a zároveň měly spolehlivé lidi, kteří dohlížejí na to, aby nebyla zneužita moc v těchto tajných akcích.¹⁴⁰

Zdálo se, že situace v Nikaragui se uklidní. V roce 1987 podepsaly obě válčící strany – Sandinovci a Contras – mírovou smlouvu. V roce 1990 se konaly volby a Bushova administrativa poskytla finanční podporu opozici. Violeta Chamorro z UNO (Národní Opoziční Unie) vyhrála a stala se prezidentkou. Pro Nikaraguu to podle mínění Američanů znamenalo začátek cesty k svobodnému trhu, lidským právům a demokratizaci.¹⁴¹

¹³⁹ “Walsh – Iran-Contra Report, Summary of Prosecutions.”

[Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm) (staženo 14. 4. 2013).

¹⁴⁰ JOHNSON, Loch K. Covert Action and Accountability: Decision-Making for America's Secret Foreign Policy. *International Studies Quarterly*. 1989. Vol. 33. No. 1. S. 81-109.

¹⁴¹ “Understanding the Iran-Contra Affair.”

[Http://www.brown.edu/Research/Understanding_the_Iran_Contra_Affair/timeline-iran](http://www.brown.edu/Research/Understanding_the_Iran_Contra_Affair/timeline-iran) (staženo 14.4.2013).

Závěr

Aféra Írán-Contras nebude pravděpodobně nikdy úplně vyřešena a pochopena, protože chybí dostatek důkazů a materiálů. Ty byly zničeny Oliverem Northem a Johnem Poindexterem, protože vyšetřování krátce po odhalení aféry postupovalo pomalu a ministr spravedlnosti Meese nebyl schopen tyto důkazy včas zajistit. To bylo důvodem, proč se celé vyšetřování protahovalo několik let. I přesto několik zainteresovaných osob vyvázlo beztrestně díky Bushově amnestii během jeho vlády.

Má práce si kladla za cíl co nejuplněji a nejpréhledněji shrnout příčiny, průběh a výsledky aféry v pěti na sebe logicky navazujících kapitolách. Postupně jsem nastínila Reaganův způsob vlády, jehož pochopení je nezbytné k vyhodnocení jeho role v aféře. Dalším důležitým aspektem k zachycení celého skandálu byl popis situace v Nikaragui a Íránu. Vysvětlila jsem také postoj Kongresu a veřejnosti ke Contras a založení tajných fondů utajovaného podniku Enterprise. Co možná nejpréhledněji jsem popsala držení rukojmích v Libanonu a následný průběh samotné aféry, než jsem se dostala k jejímu odhalení a vyšetřování. Na celou problematiku jsem se snažila nahlížet z několika úhlů pohledu, ať už to bylo z pohledu vyšetřovacích komisí díky podrobným zprávám nebo z pohledu CIA. Velmi užitečným pramenem se stala Reaganova subjektivní autobiografie, ve které prezident komentuje události ze svého pohledu.

První výzkumná otázka, kterou jsem si položila, se zabývala rolí prezidenta v aféře. Reaganova role je ale stále nejasná. Oficiálně dle výsledků vyšetřování komise uznaly, že prezident o převodu peněz nikaragujským Contras nevěděl, ale shodly se na tom, že i tak za situaci přebírá zodpovědnost, protože jako nejvyšší státní činitel musí vědět, co se v jeho administrativě děje a kdo co dělá. Podle Reaganových slov měl prezident čisté svědomí a byl přesvědčen, že neudělal nic v rozporu se zákonem, ale dělal vše proto, aby dostal americká rukojmí zpátky domů a pokusil se diplomatickým způsobem otevřít dveře do Íránu. S politováním se dá říci, že ani jedno se mu nepodařilo. Prezident byl ovšem i přesto pyšný, že byli v průběhu aféry zachráněni tři rukojmí. Existují ovšem mezery i v Reaganových výpovědích, protože prezident si například již přesně nepamatoval, zda prodej zbraní schválil až dodatečně nebo před tím. Obávám se ale, že nám tato otázka zůstane již navždy záhadou. Domnívám se, že prezident opravdu jednal s nejlepšími úmysly, ale bohužel si neuměl hlídat své

podřízené. Udělal také tu chybu, že jim několikrát zdůraznil, že Contras chce zachránit za každou cenu a někteří členové NSC si to interpretovali nezákonným způsobem. Další Reaganovou chybou ovšem bylo, že porušil své vlastní zásady a zásady svého státu, a sice nevyjednávat se státy, které podporují terorismus a neprodávat zbraně do Íránu, když na něj bylo uvaleno embargo. Prezident se ovšem hájil, že s teroristy nevyjednával, ale jednal s umírněnými Íránci, potenciální nastupující vládnoucí generací, a snažil se nejen je podpořit, ale otevřít si také cestu do Íránu. I když prezident stále tvrdil, že nevyměňoval zbraně za rukojmí, protože zbraně nedostávali členové Hizballáhu, komise se shodly na tom, že o takovouto výměnu šlo a že nebyla správná, protože hrozilo riziko, které se vzápětí potvrdilo, že teroristé mohou zajmout další Američany. Mou druhou otázkou bylo, zda mohou nejvyšší státní činitelé obcházet zákon, byť za účelem dosažení „vyšších cílů“. Hypotéza, kterou jsem představila v úvodu, se potvrdila částečně. Komise se opravdu shodly na tom, že zákon porušen byl, a že ani prezident a členové jeho administrativy jej v žádném případě obcházet nemohou. Při vyšetřování byla sice shledána vinnými většina zapojených činitelů, avšak díky imunitám, nedostatku důkazů a amnestiím prezidenta Bushe nebyl nikdo vážněji potrestán. Celý tento případ tak, dle mého názoru, nevrhá dobré světlo na výsledky vyšetřování, kdy se může zdát, že nejvyšší představitelé státu si v podstatě mohou dělat co chtějí a nestihne je přiměřený trest.

Závěrem tedy lze říci, že delegování pravomocí prezidenta není vždy tím nejlepším krokem a že prezident musí na své podřízené dohlížet, kontrolovat je, zda pracují v souladu se zákonem. Vyplývá z toho také, že ani kvůli těm nejlepším úmyslům se zákon obcházet a porušovat nedá. Bohužel se ale již nikdy nedozvíme všechny podrobnosti a všechna fakta o aféře Írán-Contras.

Summary

Iran-Contra Affair was the biggest political scandal in USA in 80s. Some parts of it will remain secret because Oliver North and John Poindexter destroyed almost all the important documents related to the affair. In November 1986 it became public that President Reagan and some people from CIA and National Security Council were selling TOW and HAWK missiles to Iran because they wanted to open relationship with this country and also because they wanted to set the American hostages held in Lebanon by Hezbollah free. The second part of this affair was that certain members of NSC such as North and Poindexter were using money from those transfers for so called Contras, Nicaraguan fighters against regime. I wanted to ask a question if President knew all about it and what his role in this scandal was. Another important task was to analyze if it President and his Administration can break the law for a „greater good”. We can't certainly say what is right and what is wrong but I think that even when President thought in his heart that he is doing the right thing he should obey the law. The Commissions who were investigating the whole affair couldn't find any prove that President knew about the transfer to Contras and I also personally think that he didn't know. But as the Commissions said – he should have known what people in his Administration were doing.

Seznam literatury

Primární zdroje:

- “The Iran-Contra Report.”
[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.htm).
- “Walsh – Iran-Contra Report, Part I – Underlying Facts.”
[Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm).
- “Excerpts from the Tower commission’s report.”
[Http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm](http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/TOWER%20EXCERPTS.htm).
- “Reaganův projev.” “Address to the Nation on the Iran Arms and Contra Aid Controversy. November 13, 1986.”
[Http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1986/111386c.htm](http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1986/111386c.htm).
- “Final Report of the Independent Counsel for Iran/Contra Matters, Part II- History of the Investigation.” [Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_ii.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_ii.htm).
- “Reaganův projev.” “Address to the Nation on the Iran Arms and Contra Aid Controversy. March 4, 1987.”
[Http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/030487h.htm](http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/030487h.htm).
- “Walsh – Iran-Contra Report, Summary of Prosecutions.”
[Http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/walsh/part_i.htm).

Monografie:

- BILL, James A. *The Eagle and the Lion: The Tragedy of American-Iranian Relations*. New Haven: Yale University Press, 1988, 520 s.
- D’SOUZA, Dinesh. *Ronald Reagan. Jak se obyčejný muž stal neobyčejným vůdcem*. Brno: Barrister & Principal, 2004. 262 s.
- FREEDMAN, Robert O. *The Middle East from Iran-Contra Affair to the Intifada*. Syracuse University Press, 1991. 454 s.
- HAHN, Walter F. *Central America And The Reagan Doctrine*. University Press of America, 1987. 318 s.

- HAYWARD, Steven F. *The Age of Reagan. The Fall of the Old Liberal Order, 1964-1980*. Roseville: Forum, 2001. 811 s.
- HEIDEKING, Jürgen (ed.). *Američtí prezidenti. 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona*. Praha: Prostor, 1999. 558 s.
- JOHNSON, Loch K. *America as a World Power: Foreign Policy in a Constitutional Framework*. McGraw-Hill, 1995. 539 s.
- NOLAN, David. *The Ideology of the Sandinistas and the Nicaraguan Revolution*. Coral Gables: Institute of interamerican studies, 1985. 203 s.
- PARSA, Misagh. *States, Ideologies & Social Revolutions : A Comparative Analysis of Iran, Nicaragua & the Philippines*. Port Chaster: Cambridge University Press, 2000. 336 s.
- PREVOST, Gary; VANDEN, Harry E. *Undermining of the Sandinista Revolution*. New York: Palgrave Macmillan, 1999. 240 s.
- REAGAN, Ronald. *Život jednoho Američana*. Praha: Prostor, 1997.
- SAMPLES, John. *Struggle to Limit Government: A Modern Political History*. Washington: The Cato Institute, 2010. 350 s.
- SHIRLEY, Craig. *Reagan's Revolution. The Untold Story of the Campaign That Started It All*. Nashville: Nelson Current, 2005. 417 s.
- WEINER, Tim. *Dějiny CIA. V zajetí vlastních iluzí*. Praha: Argo, 2010. 657 s.
- WOODWARD, Bob. *Shadow: Five Presidents and the Legacy of Watergate*. New York: Simon & Schuster Paperbacks, 1999, 592 s.

Odborné články:

- BRODY, Richard A. SHAPIRO, Catherine R. Policy Failure and Public Support: The Iran-Contra Affair and Public Assessment of President Reagan. *Political Behavior*. 1989. Vol. 11. No. 4. S. 353-369.
- JOHNSON, Loch K. Covert Action and Accountability: Decision-Making for America's Secret Foreign Policy. *International Studies Quarterly*. 1989. Vol. 33. No. 1. S. 81-109.
- LEOGRANDE, William M. BRENNER, Philip. The House Divided: Ideological Polarization over Aid to the Nicaraguan „Contras“. *Legislative Studies Quarterly*. 1993 Vol. 18. No. 1. S. 105-136.

- MARSHALL, Jonathan. Israel, the Contras and the North Trial. *Middle East Report*. 1989. No. 160. S. 34-35+38.
- MCCORMIC, James M. SMITH, Steven S. The Iran Arms Sale and the Intelligence Oversight Act of 1980. *PS*. 1987. Vol. 20. No. 1. S. 29-37.
- SAID, Edward W. Irangate: A Many-Sided Crisis. *Journal of Palestine Studies*. 1987. Vol. 16. No. 4. S. 27-49.
- “Důsledky íránské revoluce pro Írán a svět.“ *Eurabia*.
[Http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/961-dusledky-iranske-revoluce-pro-iran-a-svet.aspx](http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/961-dusledky-iranske-revoluce-pro-iran-a-svet.aspx).

Internetové zdroje:

- "Ronald Reagan." *Biography.com*. [Http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198](http://www.biography.com/people/ronald-reagan-9453198).
- "The Reagan presidency."
[Http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/presssketch.html](http://www.reagan.utexas.edu/archives/reference/presssketch.html).
- "A Country Study: Nicaragua. The Sandinista Revolution."
[Http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+ni0024%29](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+ni0024%29).
- “Islamic Revolution of 1979.“
[Http://iranchamber.com/history/islamic_revolution/islamic_revolution.php](http://iranchamber.com/history/islamic_revolution/islamic_revolution.php).
- “Iran – U.S. hostage crisis.“ [Http://www.historyguy.com/iran-us_hostage_crisis.html#.UPfuffLbUy0](http://www.historyguy.com/iran-us_hostage_crisis.html#.UPfuffLbUy0).
- “Írácko-íranská válka 1980-1988.“ [Http://valka.cz/clanek_1166.html](http://valka.cz/clanek_1166.html).
- Lebanon. The hostage crisis.“ [Http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-8105.html](http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-8105.html).
- “Understanding the Iran-Contra Affair.“
[Http://www.brown.edu/Research/Understanding_the_Iran_Contra_Affair/timeline-iran](http://www.brown.edu/Research/Understanding_the_Iran_Contra_Affair/timeline-iran).
- “Ronald Reagan had Alzheimer’s while president, says son.“
[Http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/17/ronald-reagan-alzheimers-president-son](http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/17/ronald-reagan-alzheimers-president-son).
- “ Britannica.“ [Http://www.britannica.com/](http://www.britannica.com/).

Přílohy

Výsledky vyšetřování

Rada národní bezpečnosti

Jméno	Obvinění	Výsledky obžaloby	Rozsudky
Robert McFarlane (<i>poradce pro národní bezpečnost</i>)	Obviněn ve 4 bodech ze zadržování informací před Kongresem.	Shledán vinným ve všech 4 bodech. Spolupracoval s vyšetřovateli.	2 roky podmínka, 20,000 dolarů pokuta a 200 hodin veřejně prospěšných prací. Osvobozen.
Oliver North (<i>člen NSC</i>)	Obviněn ve 12 bodech, včetně spiknutí a nepravdivých prohlášení.	Shledán vinným ve 3 bodech: přijímání odměn, napomáhání v obcházení Kongresu, a zničení dokumentů. Dostal podmíněně 3 roky vězení, 2 roky podmínky, 150,000 dolarů pokutu, a 1200 hodin veřejně prospěšných prací.	Odvolací soud odložil rozsudek na další vyšetřování, aby zjistil, zda svědci nebyli ovlivněni jeho svědectvím pod imunitou. Soudce žalobu zamítl na základě důkazů.
John Poindexter (<i>poradce pro národní bezpečnost</i>)	Obviněn ze 7 trestných činů; stanul před soudem v 5 z nich.	Shledán vinným ve 2 případech nepravdivých výpovědí, 2 případech obcházení Kongresu a spiknutí. Dostal 6 měsíců vězení za každý trestný čin, měl je odsedět současně.	Odvolací soud odložil rozsudek na další vyšetřování, aby zjistil, zda svědci nebyli ovlivněni jeho svědectvím pod imunitou. Soudce žalobu zamítl.

Soukromí činitelé

Jméno	Obvinění	Výsledky obžaloby	Rozsudky
Richard Secord (<i>Šéf podniku Enterprise</i>)	Obviněn v 9 případech souvisejících s tajnými zahraničními účty a obcházením vyšetřování.	Shledán vinným v 1 trestném činu – nepravdivé výpovědi před Kongresem.	2 roky podmínka.
Albert Hakim (<i>Šéf podniku Enterprise</i>)	Obviněn z přidávání peněz k oficiálnímu platu.	Shledán vinným z předávání peněz Northovi.	2 roky podmínka a 5,000 dolarů pokuta.

Thomas Clines (<i>Obchodník v podniku Enterprise</i>)	Obviněn ze 4 trestných činů nepravdivého ohlášení jeho výtěžku v roce 1985 a 1986.	Shledán vinným za udání nižších příjmů a za trvání na vrácení daní s tvrzením, že nemá žádné zahraniční účty.	16 měsíců vězení a 40,000 pokuta. Byl také nucen zaplatit výdaje za vyšetřování.
Carl Channell (<i>fundraiser</i>)	Obviněn ze spiknutí za účelem podvodu na USA.	Shledán vinným.	2 roky podmínka.
Richard Miller (<i>fundraiser</i>)	Obviněn ze spiknutí za účelem podvodu na USA.	Shledán vinným.	2 roky podmínka. 120 hodin veřejně prospěšných prací.

CIA

Jméno	Obvinění	Výsledky obžaloby	Rozsudky
Clair George (<i>zástupce ředitele pro operace</i>)	Obviněn v 10 bodech z křivé přísahy, nepravdivých výpovědí a obcházení vyšetřování.	Byl shledán vinným ve 2 bodech: nepravdivá výpověď a křivá přísaha před Kongresem.	Osvobozen před odsouzením.
Duane Clarridge (<i>Šéf pro evropskou sekci</i>)	Obviněn v 7 bodech z křivé přísahy a nepravdivých výpovědí o dodávkách amerických raket do Íránu.	Žádný soud se nekonal.	Osvobozen.
Alan Fiers, Jr. (<i>Šéf Central American Task Force</i>)	Obviněn ve 2 bodech ze zadržování informací před Kongresem ve věci pomoci Contras.	Shledán vinným.	1 rok podmínka a 100 hodin veřejně prospěšných prací. Osvobozen.
Joseph Fernandez (<i>Šéf základny CIA v San José v Kostarice</i>)	Obviněn v 5 bodech ze spiknutí za účelem podvodu na USA, obcházení Towerovy komise a nepravdivých výpovědí.	V D.C. byla žaloba odvolána, soud pokračoval ve Virginii, ale obvinění ze spiknutí bylo vypuštěno.	Případ byl zamítnut poté, co generální prokurátor odmítl povolit zpřístupnění informací týkajících se obhajoby.

Ministerstvo zahraničí

Jméno	Obvinění	Výsledky obžaloby	Rozsudky
Elliot Abrams (<i>náměstek ministra</i>)	Obviněn ve 2 bodech ze zadržování informací o tajných pokusech pomoci Contras před Kongresem.	Shledán vinným.	2 roky podmínka a 100 hodin veřejně prospěšných prací. Osvobozen.

Ministerstvo obrany

Jméno	Obvinění	Výsledky obžaloby	Rozsudky
Caspar Weinberger (<i>Ministr obrany</i>)	Obviněn v 5 bodech z křivé přísahy, nepravdivých výpovědí a obcházení Kongresu.	Žádný soud se nekonal.	Osvobozen.

Zdroj: http://www.brown.edu/Research/Understanding_the_Iran_Contra_Affair/prosecutions.php